

Sprawozdanie z projektu rozwojowego pt.:

**PRZYDATNOŚĆ WYBRANYCH POPULACJI
DZIKO ROSNĄCYCH ROŚLIN
LECZNICZYCH Z RODZINY RÓŻOWATYCH
DLA PRZEMYSŁU ZIELARSKIEGO, ZE
SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
WYSTĘPUJĄCYCH W NICH ZWIĄZKÓW
FENOLOWYCH I STEROLOWYCH**

Numer projektu rozwojowego: R12 068 03

Numer umowy: 0606/R/P01/2007/03

TOM III

Projekt zrealizowany w:

**SZKOLE GŁÓWNEJ GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE
NA WYDZIALE OGRODNICTWA I ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU
W KATEDRZE ROŚLIN WARZYWNYCH I LECZNICZYCH**

Warszawa, 2010 r.

IV. Optymalizacja warunków ekstrakcji surowców uzyskanych z wiązówki bulwkowej, kuklika pospolitego, śliwy tarniny, jeżyny fałdowanej i maliny właściwej.....3

1. METODYKA.....	4
1.1. Materiał roślinny.....	4
1.2. Metody ekstrakcji i rozpuszczalniki.....	4
1.3. Analiza HPLC.....	6
1.4. Oznaczenie straty masy po suszeniu.....	8
1.5. Statystyczna analiza wyników.....	9
1.6. Oznaczenia i symbole.....	9
2. WYNIKI.....	10
2.1. Wiązówka bulwa.....	10
2.2. Kuklik pospolity.....	20
2.3. Śliwa tarnina.....	25
2.4. Jeżyna fałdowana.....	32
2.5. Malina właściwa.....	37

V. Ocena aktywności przeciwutleniającej ekstraktów uzyskanych z surowców wiązówki bulwkowej, kuklika pospolitego, śliwy tarniny, jeżyny fałdowanej i maliny właściwej43

1. METODYKA.....	44
1.1. Materiał badawczy.....	44
1.2. Metody badawcze.....	44
1.3. Statystyczna analiza wyników.....	46
2. WYNIKI.....	47
2.1. Wiązówka bulwkowa.....	47
2.2. Kuklik pospolity.....	51
2.3. Śliwa tarnina.....	54
2.4. Jeżyna fałdowana.....	57
2.5. Malina właściwa.....	60
2.6. Porównanie aktywności wyciągów otrzymanych z poszczególnych surowców.....	63
3. PODSUMOWANIE.....	64
4. LITERATURA.....	65

IV. Optymalizacja warunków ekstrakcji surowców uzyskanych z wiązówki bulwkowej, kuklika pospolitego, śliwy tarniny, jeżyny fałdowanej i maliny właściwej

1. Metodyka

1.1. Materiał roślinny

Ekstrakcji poddano następujące surowce zielarskie:

1. kwiaty, ziele oraz organy podziemne **wiązówki bulwkowej**; pierwsze dwa surowce zostały zebrane podczas kwitnienia roślin a ostatni po zakończeniu wegetacji. Surowce pozyskano z roślin uprawianych na polu doświadczanym KRWiL SGGW w Wilanowie; temperatura suszenia: 35°C
2. ziele i organy podziemne **kuklika pospolitego**; ziele zostało zebrane podczas kwitnienia roślin, a organy podziemne jesienią po zakończeniu wegetacji roślin; surowce te pozyskano z roślin uprawianych na polu doświadczanym KRWiL SGGW w Wilanowie; temperatura suszenia: 35°C
3. kwiaty i owoce **śliwy tarniny**; surowiec zebrano ze stanowisk dziko rosnących populacji a następnie ujednolicono; temperatura suszenia: 40°C
4. liście i owoce **jeżyny faldowanej**; surowiec zebrano ze stanowisk dziko rosnących populacji a następnie ujednolicono; temperatura suszenia: 40°C
5. liście i owoce **maliny właściwej**; surowiec zebrano ze stanowisk dziko rosnących populacji a następnie ujednolicono; temperatura suszenia: 40°C

Zebrane surowce zostały oczyszczone i wysuszone w komorowej, konwekcyjnej suszarce laboratoryjnej. Wysuszone ziele, kwiaty i organy podziemne umieszczano w oddzielnych papierowych torbach. Do czasu prowadzenia badań surowce przechowywano w suchym, przewiewnym i zacienionym pomieszczeniu. Bezpośrednio przed ekstrakcją surowiec został rozdrobniony w młynku laboratoryjnym.

1.2. Metody ekstrakcji i rozpuszczalniki

W przeprowadzonych doświadczeniach zastosowano trzy metody ekstrakcji: ekstrakcję ciągłą wyczerpującą w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811, ekstrakcję periodyczną pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10 i 1:20 oraz ekstrakcję periodyczną wspomaganą ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10 i 1:20. Ekstrakcje prowadzono wodnymi roztworami etanolu o stężeniu 96%, 70% i 40% oraz wodą destylowaną. Czynniki i poziomy czynników przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Zestawienie czynników i ich poziomów w doświadczeniach

Czynnik	Poziomy czynnika
Metoda ekstrakcji	S – ekstrakcja ciągła wyczerpująca w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 C10 – ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku 1:10 C20 – ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku 1:20 U10 – ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku 1:10 U20 – ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku 1:20
Rozpuszczalnik	EtOH 96% – 96% roztwór etanolu EtOH 70% – 70% roztwór etanolu EtOH 40% – 40% roztwór etanolu Woda – woda destylowana

1.2.1. Ekstrakcja ciągła wyczerpująca w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811

Ekstrakcję przeprowadzono w zmodyfikowanym i zautomatyzowanym aparacie Soxhleta firmy Büchi. Rozdrobnione bezpośrednio przed ekstrakcją surowce o masie 5 g umieszczano w gilzach wykonanych z bibuły celulozowej. Do pojemników ekstrakcyjnych wlewano po 100 ml rozpuszczalnika. Ilość cykli dla roztworów etanolu wynosiła 25, a dla wody 20. Po ekstrakcji następował etap przepłukania gilz rozpuszczalnikiem a następnie rozpuszczalnik był odparowywany w tym samym urządzeniu. Ekstrakcja wraz z płukaniem i odparowaniem rozpuszczalników trwała około 4 godzin. Otrzymany ekstrakt przenoszono ilościowo do próbek na 25 ml i uzupełniano odpowiednim rozpuszczalnikiem do objętości 25 ml.

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.2.2. Ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną

Zastosowano dwustopniową ekstrakcję pod chłodnicą zwrotną. Każdą próbkę materiału roślinnego ekstrahowano dwukrotnie, każdorazowo po 25 (ekstrakcja w stosunku 1:10) lub 50 ml rozpuszczalnika (ekstrakcja w stosunku 1:20).

Rozdrobnione bezpośrednio przed ekstrakcją surowce o masie 5 g umieszczano w kolbie okrągłodennej, a następnie zalano pierwszą porcją rozpuszczalnika (25 lub 50 ml). Kolbę umieszczano w płaszczu grzejnym i podłączano do chłodnicy zwrotnej. Ekstrakcja trwała 30 minut od momentu wrzenia rozpuszczalnika. Otrzymane ekstrakty przesączały do kolb stożkowych a pozostałość poekstrakcyjną zalewano drugą porcją (25 lub 50 ml) tego samego rozpuszczalnika i ekstrahowano kolejne 30 minut od

momentu wrzenia rozpuszczalnika. Drugą porcję ekstraktu sączono i łączono z ekstraktem otrzymanym poprzednio.

Odparowanie rozpuszczalników prowadzono w wyparce rotacyjnej Rotovaporator® R-205 firmy Büchi wyposażonej w pompę próżniową Büchi Vac® V-500, kontroler próżni Büchi V-800 oraz łaźnię grzejącą Büchi B-490. Stosowano warunki zalecane przez producenta – temperatura wody w łaźni 60°C, temperatura skroplin 40°C, temperatura wody chłodzącej 20°C. Dla ekstraktów etanolowo-wodnych ustawiano ciśnienie 175 mbar (17500 Pa) a później 72 mbar (7200 Pa), a dla ekstraktów wodnych 72 mbar (7200 Pa). Prędkość obrotowa kolby wynosiła 100 obrotów na minutę. Otrzymany ekstrakt przenoszono ilościowo do próbek na 25 ml i uzupełniano odpowiednim rozpuszczalnikiem do objętości 25 ml.

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.2.3. Ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami

Zastosowano dwustopniową ekstrakcję wspomaganą ultradźwiękami. Każdą próbkę materiału roślinnego ekstrahowano dwukrotnie, każdorazowo po 25 (ekstrakcja w stosunku 1:10) lub 50 ml rozpuszczalnika (ekstrakcja w stosunku 1:20).

Do kolby stożkowej odważano 5 g surowca, zalewano pierwszą porcją rozpuszczalnika (25 lub 50 ml) i umieszczano w łaźni ultradźwiękowej (myjce ultradźwiękowej) Itersonic-102 i ekstrahowano przez 15 minut. Po tym czasie ekstrakty przesączano do kolby stożkowej a pozostałość poekstrakcyjną zalewano kolejną porcją rozpuszczalnika (25 lub 50 ml) i ponownie ekstrahowano 15 minut. Drugą porcję ekstraktu sączono i łączono z ekstraktem otrzymanym poprzednio.

Rozpuszczalniki odparowywano w taki sam sposób jak w przypadku ekstrakcji pod chłodnicą zwrotną. Otrzymany ekstrakt przenoszono ilościowo do próbek na 25 ml i uzupełniano odpowiednim rozpuszczalnikiem do objętości 25 ml.

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.3. Analiza HPLC

1.3.1. Wzorce

Standardy zakupiono w firmie ChromaDex. Zastosowano metodę krzywej kalibracyjnej wykreślonej na podstawie powierzchni pików substancji wzorcowych w programie CLASS VP 7.3. Sporządzono metanolowe roztwory poszczególnych substancji (0,5 mg×ml⁻¹, 1 mg×ml⁻¹ i 2,5 mg×ml⁻¹ zależnie od substancji), postępując zgodnie

z instrukcjami producenta. Roztwory nanoszono następnie na kolumnę w objętości 1, 2, 5, 10 i 20 μl za pomocą automatycznego podajnika próbek SIL-20A firmy Shimadzu i chromatografowano w opisanych niżej warunkach. Utworzono tabelę czasów retencji oraz bibliotekę elektronowych widm absorbcyjnych poszczególnych związków w zakresie 190-800 nm.

1.3.2. Przygotowanie próbek

Ekstrakty, które uzyskano w poszczególnych kombinacjach filtrowano przez filtr strzykawkowy 0,45 μm (Supelco IsoDisc PTFE 25mm \times 0,45 μm), a następnie nanoszono na kolumnę w ilości 10 μl za pomocą automatycznego podajnika próbek SIL-20A firmy Shimadzu.

1.3.3. Parametry rozdziału chromatograficznego

Analizę ilościową i jakościową otrzymanych ekstraktów prowadzono za pomocą chromatografu cieczowego firmy Shimadzu z detektorem diodowym SPD-M10A VP. Rozdział związków czynnych otrzymano stosując gradient binarny 10% acetonitrylu w wodzie (faza A) – 55% i acetonitrylu (ACN) w wodzie (faza B), przy przepływie 1,0 $\text{ml}\times\text{min}^{-1}$ w temperaturze 35°C na kolumnie Luna 5 μm C18(2) 250 mm \times 4,6 mm firmy Phenomenex. Czas analizy wynosił 40 min, przebieg gradientu faz ruchomych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Gradient rozpuszczalników zastosowany w analizie HPLC

Minuta analizy	% A (10% ACN)	% B (55% ACN)
0,00	85	15
30,00	25	75
30,01	0	100
35,00	0	100
35,01	85	15
40,00	stop	stop

1.3.4. Parametry integracji wyników

Sygnal z detektora diodowego rejestrowano w postaci serii chromatogramów w zakresie długości fali 190-900 nm. Wyniki zintegrowano przy następujących długościach fali:

- 206 nm – epigalokatechina, katechina, epikatechina, galusan epigalokatechiny, galusan epikatechiny;
- 230 nm – kwas benzoesowy;
- 254 nm – kwas elagowy, rutozyd, hiperozyd, rutynozyd izoramnetyny, glukozyd izoramnetyny, izokewrcetyna;
- 264 nm – astragalina;
- 280 nm – kwas galusowy, kwas syryngowy;
- 300 nm – kwas salicylowy;
- 330 nm – kwas chlorogenowy, kwas kawowy, kwas rozmarynowy;
- 370 nm – spireozyd, kemferol, kwercetyna, kwercytryna.

Integrację przeprowadzono w programie CLASS VP 7.3 firmy Shimadzu. Zawartość poszczególnych związków biologicznie czynnych podano w mg na 100 g suchego ekstraktu.

1.4. Oznaczenie straty masy po suszeniu

Stratę masy po suszeniu oznaczono metodą suszarkowo-wagową wg FP VI. Do wyprażonych, suchych naczynek wagowych o znanej masie odważano po około 1 g badanego ekstraktu, notując dokładną masę. Następnie naczynka prażono w suszarce laboratoryjnej w temperaturze do 105°C przez 2,5 h. Po tym czasie naczynka

schłodzono w eksykatorze nad żelazem krzemionkowym przez 30 min i ważono. Następnie naczynka ponownie prażono przez 30 minut, schłodzono w eksykatorze przez 30 min i ważono. Czynności te powtarzano do utrzymania stałej masy ekstraktów w naczynkach.

1.5. Statystyczna analiza wyników

Wyniki opracowano statystycznie za pomocą programu STATGRAPHIC® Plus dla Windows, wersja 4.1. Stosowano metodę dwuczynnikowej analizy wariancji. Istotność różnic pomiędzy uzyskanymi wynikami oceniano stosując metodę Tukey'a HSD przy założonym poziomie istotności $\alpha=0,05$.

1.6. Oznaczenia i symbole

Metoda ekstrakcji

- S – ekstrakcja ciągła wyczerpująca w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811
- C10 – ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10
- C20 – ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20
- U10 – ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10
- U20 – ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20

Rozpuszczalnik

- EtOH 96% – 96% roztwór etanolu
- EtOH 70% – 70% roztwór etanolu
- EtOH 40% – 40% roztwór etanolu
- Woda – woda destylowana

ni – nieistotne

2. Wyniki

2.1. Wiązówka bulwa

2.1.1. Kwiaty wiązówki bulwkowej

W ekstraktach z kwiatów wiązówki bulwkowej oznaczono 10 substancji biologicznie czynnych, w tym flawonoidy: spireozyd, kwercetynę, hiperozyd (3-D-galaktozyd kwercetyny), kemferol, astragalinę (3-O-glukozyd kemferolu); kwasy fenolowe: salicylowy, elagowy, galusowy, syryngowy, a z grupy garbników: epikatechinę. Wśród związków flawonoidowych dominującym związkiem był spireozyd, natomiast wśród kwasów fenolowych - kwas galusowy.

Zawartość poszczególnych związków zależała przede wszystkim od użytej metody ekstrakcji. Większość zidentyfikowanych związków w największych ilościach wystąpiła w ekstraktach uzyskanych w wyniku ekstrakcji periodycznej pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. Najbardziej wydajnym rozpuszczalnikiem był zazwyczaj 96% alkohol etylowy (tab. 3-5).

Tabela 3. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z kwiatów wiązówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
spirozyd	S	1689,07±192,52	1067,52±98,71	312,70±44,61	1041,63±59,36	1027,73±562,85 b
	C10	6878,96±3828,82	2390,40±615,20	1450,83±39,62	892,79±79,46	2903,25±2721,57 a
	C20	1939,25±73,96	1181,69±13,18	870,40±50,73	351,19±14,41	1085,63±664,23 b
	U10	1128,24±219,48	3333,60±93,41	991,09±50,71	161,60±30,78	1403,63±1355,66 b
	U20	1330,76±72,27	1799,91±88,16	621,56±119,36	651,46±50,69	1100,92±569,57 b
	Średnia	2593,26±2416,23 a	1954,62±935,39 ab	1504,23±795,66 bc	619,73±365,91 c	
kwercetyna	S	54,94±8,73	26,17±1,48	11,64±0,87	56,74±11,18	37,37±22,15 bc
	C10	244,31±140,14	108,75±40,54	44,63±5,07	75,61±32,09	118,33±87,98 ab
	C20	50,94±34,73	44,48±8,69	25,77±3,85	18,93±2,81	35,03±15,14 c
	U10	141,05±45,62	109,83±92,13	238,37±57,44	306,03±48,26	198,82±90,03 a
	U20	70,68±24,18	212,63±2,08	121,55±8,55	75,81±21,98	120,17±65,75 a
	Średnia	112,38±82,22 ni	100,37±73,13 ni	88,39±93,97 ni	106,62±113,86 ni	
hiperozyd	S	788,28±79,32	647,60±21,69	327,91±32,20	1359,99±188,61	780,95±431,42 b
	C10	5854,21±812,89	1179,90±24,24	1169,51±106,22	700,00±35,39	2225,91±2429,20 a
	C20	992,61±70,67	1261,19±165,84	669,26±10,04	341,58±10,63	816,16±398,33 b
	U10	766,24±154,09	1934,83±158,45	767,86±106,77	873,06±111,19	1085,50±568,42 b
	U20	782,73±26,46	938,89±92,35	724,74±90,02	483,29±77,06	732,41±189,11 b
	Średnia	1836,81±2247,71 a	1192,48±478,84 ab	731,86±299,99 b	751,58±396,13 b	
kemferol	S	373,27±44,03	210,45±30,84	70,11±12,42	312,61±23,13	241,61±132,61 b
	C10	1444,81±802,15	475,98±214,07	272,61±29,16	186,52±30,35	594,98±579,41 a
	C20	432,51±44,87	292,53±51,05	169,94±15,29	81,45±8,36	244,11±152,53 b
	U10	222,42±55,01	539,55±99,33	172,15±15,20	82,14±11,02	254,07±198,97 b
	U20	332,54±25,59	306,81±30,31	116,51±21,96	136,77±20,09	223,16±112,25 b
	Średnia	561,11±499,93 a	365,06±137,21 ab	160,26±75,66 b	159,90±95,87 b	
astragalina	S	603,51±75,97	434,27±21,92	216,66±27,94	1014,55±119,00	567,25±337,63 b
	C10	3473,34±433,21	796,67±43,11	769,25±49,37	704,73±176,01	1436,00±1358,77 a
	C20	174,58±8,12	1020,47±46,82	538,71±60,84	348,84±20,87	520,65±364,89 b
	U10	611,89±107,00	1423,01±55,01	532,59±62,14	1151,20±1090,38	929,67±428,61 ab
	U20	844,36±44,30	882,73±140,29	513,68±71,45	454,39±44,39	673,79±221,00 b
	Średnia	1141,54±1325,77 ni	911,43±358,91 ni	514,18±196,55 ni	734,74±346,46 ni	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 4. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z kwiatów wiaźówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas salicylowy	S	25,91±2,84	14,42±1,50	15,11±2,15	196,43±3,23	62,97±89,13 b
	C10	872,44±268,78	234,31±21,79	169,78±11,52	100,88±18,98	344,35±356,25 a
	C20	53,82±1,51	190,28±14,18	62,13±2,79	110,02±6,17	104,06±62,59 b
	U10	83,27±7,57	173,10±36,70	116,55±22,25	353,55±33,44	181,62±120,47 ab
	U20	51,46±13,03	90,91±13,31	49,35±5,37	34,42±3,52	56,54±24,14 b
	Średnia	217,38±366,75 ni	140,60±87,60 ni	82,58±60,89 ni	159,06±123,03 ni	
kwas elagowy	S	292,32±33,03	498,07±20,14	497,98±37,42	2380,22±327,73	917,15±980,19 b
	C10	2522,97±238,86	841,34±30,93	1063,32±78,36	1574,93±109,50	1500,64±747,57 a
	C20	555,48±30,31	1392,99±215,60	1246,20±33,57	943,74±126,14	1034,60±370,15 b
	U10	599,43± 212,77	884,00±71,06	507,07±60,78	737,48±63,87	682,00±164,62 c
	U20	338,76±27,51	349,30±26,78	1118,11±69,77	592,14±59,43	599,58±364,96 c
	Średnia	861,79±938,09 ni	793,14±404,49 ni	886,54±356,79 ni	1245,70±736,91 ni	
kwas galusowy	S	391,65±38,75	477,97±16,09	1099,92±55,35	9189,53±1354,16	2789,77±4278,16 ni
	C10	2358,86±275,52	741,16±90,92	1582,43±93,06	3460,58±250,44	2035,76±1157,01 ni
	C20	494,92±109,25	1353,85±78,08	1538,39±67,45	639,08±50,90	1006,56±516,49 ni
	U10	746,90±138,01	326,71±45,25	660,08±161,63	1488,70±221,01	805,60±490,10 ni
	U20	364,22±61,83	2730,09±163,09	4354,23±246,30	689,17±86,52	2034,43±1867,68 ni
	Średnia	871,31±845,16 b	1125,96±978,77 b	1847,01±1450,72 ab	3093,41±3594,33 a	
kwas syryngowy	S	1603,08±127,00	309,25±25,14	151,20±6,95	877,15±17,89	735,17±657,23 b
	C10	3486,91±443,33	685,72±158,69	464,84±8,40	700,21±269,77	1334,42±1439,03 ab
	C20	2064,93±134,92	422,86±30,13	499,19±34,81	416,36±20,25	850,84±810,27 b
	U10	1295,94±305,94	3257,57±344,29	1221,03±103,78	746,45±13,21	1630,25±1111,83 a
	U20	1708,94±142,33	326,07±51,32	300,59±26,36	246,21±26,84	645,45±709,77 b
	Średnia	2031,96±858,48 a	1000,29±1270,81 b	1039,23±424,10 b	597,28±258,44 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 5. Zawartość epigalokatechiny w ekstraktach uzyskanych z kwiatów wiaźówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Metoda	Rozpuszczalnik				
	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
S	409,86±10,64	516,35±4,28	424,27±41,19	461,08± 4,99	452,89±47,49 b
C10	2878±914,64	254,69±36,17	759,48±9,33	493,35±136,70	1096,628±1206,00 a
C20	149,44±7,49	310,53±24,15	181,97±14,14	123,28±13,20	191,305±83,03 b
U10	847,83±54,34	272,84±49,24	251,13±31,54	164,73±34,01	384,13±312,64 b
U20	199,54±13,90	109,86±2,20	140,74±4,86	167,78±10,64	154,48±38,24 b
Średnia	897,13±1141,63 a	292,85±146,29 b	351,52±252,48 b	282,04±179,39 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.1.2. Ziele wiązówki bulwkowej

W ekstraktach z ziela wiązówki bulwkowej oznaczono 13 substancji biologicznie aktywnych. Flawonoidy: spireozyd, kwercetynę, hiperozyd (3-D-galaktozyd kwercetyny), kemferol, astragalinę (3-O-glukozyd kemferolu); kwasy fenolowe: salicylowy, elagowy, galusowy, chlorogenowy, kawowy (3-4-dihydroksycynamonowy) i rozmarynowy oraz garbniki: epigalokatechinę i katechinę. Wśród związków flawonoidowych w największych ilościach wystąpił hiperozyd, a wśród kwasów fenolowych – kwas galusowy i chlorogenowy. Zawartość flawonoidów i garbników zależała przede wszystkim od metody ekstrakcji, przy czym zazwyczaj najbardziej wydajną była ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. Skład chemiczny uzyskanych ekstraktów nie zależał w szczególny sposób od któregoś z użytych rozpuszczalników (tab. 6-8).

Tabela 6. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z ziela wiązówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
spiroozyd	S	32,14±3,58	25,58±0,67	25,68±2,49	342,46±34,75	106,47±157,36 ab
	C10	365,60±29,25	146,49±27,91	137,89±18,25	128,92±17,22	194,73±114,14 a
	C20	185,22±21,48	27,02±3,26	86,58±17,70	29,92±2,78	82,19±73,96 b
	U10	87,88±1,39	67,43±6,69	237,00±48,43	71,87±28,55	116,05±81,11 ab
	U20	245,55±18,06	83,68±12,37	47,88±4,29	19,09±5,19	99,05±101,18 ab
	Średnia	183,28±131,40 a	70,04±49,66 b	107,01±84,23 ab	118,45±132,45 ab	
kwercetyna	S	5,96±0,74	2,59±0,25	3,30±0,40	16,03±4,36	6,97±6,21 b
	C10	34,74±6,66	21,42±3,65	5,24±2,27	29,08±4,10	22,62±12,81 ab
	C20	20,07±11,89	3,27±1,71	3,38±0,86	33,24±1,06	14,99±14,50 b
	U10	28,26±1,98	17,93±1,08	13,35±0,55	12,34±1,89	17,97±7,28 ab
	U20	13,47±2,25	8,33±0,74	14,79±4,00	106,23±6,51	35,71±47,10 a
	Średnia	20,50±11,45 b	10,71±8,57 b	8,01±5,61 b	39,38±38,37 a	
hiperozyd	S	1287,01±155,67	1303,85±115,22	738,36±60,45	248,67±61,56	894,47±504,35 a
	C10	1463,65±294,88	1495,55±323,61	1346,89±29,70	291,37±28,71	1149,37±575,55 a
	C20	1456,75±34,73	944,36±159,94	963,97±140,10	1215,82±70,39	1145,23±241,68 a
	U10	250,10±41,51	680,57±70,70	629,28±116,52	215,84±16,77	443,95±244,91 b
	U20	635,81±39,59	1647,68±214,71	793,66±32,69	271,39±21,36	837,14±582,94 a
	Średnia	1018,66±547,54 ab	1214,40±397,70 a	8940,43±280,34 b	448,62±429,80 C	
kemferol	S	23,61±4,61	21,58±2,96	18,46±1,08	135,22±11,66	49,72±57,04 bc
	C10	181,96±41,34	78,70±6,86	51,67±6,12	154,36±22,17	116,67±61,51 a
	C20	72,36±4,64	23,05±2,00	26,60±4,08	47,06±2,47	42,27±22,68 c
	U10	71,51±8,93	71,86±1,43	153,01±38,79	76,61±15,58	93,25±39,91 ab
	U20	123,33±18,28	65,88±7,25	34,43±4,09	44,04±2,60	66,92±39,84 bc
	Średnia	94,55±60,26 a	52,21±27,67 b	56,83±55,15 ab	91,46±50,77 a	
astragalina	S	137,54±13,83	92,54±19,67	90,54±2,94	372,72±8,09	173,34±134,68 b
	C10	367,69±61,86	361,97±93,87	236,70±15,16	308,82±45,60	318,80±60,81 a
	C20	157,20±34,46	96,66±8,54	174,55±35,68	113,49±8,63	135,48±36,46 b
	U10	175,53±25,73	176,96±30,87	241,44±13,39	183,26±14,84	194,30±31,61 b
	U20	171,53±15,05	268,44±61,88	162,01±19,59	147,27±17,95	187,31±55,00 b
	Średnia	201,90±93,87 b	199,31±115,84 b	181,05±61,93 b	225,11±110,75 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 7. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z ziela wiązówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas salicylowy	S	14,93±3,47	9,01±1,59	11,26±0,94	220,71±6,36	63,98±104,52 ni
	C10	128,44±18,86	97,11±26,25	84,41±12,88	79,16±11,68	97,28±22,10 ni
	C20	122,44±27,11	41,02±9,35	55,26±3,52	36,72±12,36	63,86±39,85 ni
	U10	125,73±20,82	84,95±17,62	28,21±6,55	48,16±6,20	71,76±42,97 ni
	U20	52,36±7,56	78,21±23,99	66,69±4,61	66,12±1,88	65,85±10,58 ni
	Średnia	88,78±52,09 ni	62,06±36,30 ni	49,17±29,42 ni	90,17±74,77 ni	
kwas elagowy	S	22,71±1,28	169,41±31,88	176,30±10,48	82,18±1,85	112,65±73,69 b
	C10	221,43±99,89	358,52±110,16	406,45±45,32	309,25±5,04	346,41±114,98 a
	C20	205,42±76,93	279,81±34,68	394,23±61,53	493,02±47,42	343,12±126,56 a
	U10	157,86±12,56	150,23±20,38	203,72±73,01	419,65±58,76	232,87±126,74 ab
	U20	69,25±3,02	389,75±232,69	197,54±30,83	354,97±255,61	252,88±148,25 a
	Średnia	135,33±86,43 b	269,54±108,09 a	275,65±114,36 a	331,81±155,78 a	
kwas galusowy	S	609,87±40,18	216,57±17,92	1406,71±29,18	556,43±35,04	697,40±503,94 a
	C10	265,50±31,86	514,47±103,99	837,38±82,73	536,16±58,81	538,38±234,12 ab
	C20	580,85±63,18	341,25±56,86	558,52±105,72	324,35±30,13	451,24±137,24 b
	U10	328,95±22,16	167,15±24,43	471,57±29,99	392,88±66,40	340,14±129,24 b
	U20	158,07±18,64	278,04±20,96	754,31±19,57	362,41±17,09	388,21±258,07 b
	Średnia	388,65±198,61 b	303,50±134,84 b	805,70±366,61 a	434,45±105,19 b	
kwas chlorogenowy	S	525,55±49,24	313,48±24,47	257,06±17,01	364,92±96,52	365,25±115,59 ni
	C10	311,58±35,58	199,31±57,23	661,66±18,46	457,55±44,81	407,53±199,70 ni
	C20	488,92±13,81	666,98±84,68	236,28±22,54	749,41±20,08	535,40±227,12 ni
	U10	159,70±30,35	509,84±66,96	485,54±45,73	113,80±14,70	317,22±209,46 ni
	U20	22,88±0,42	764,60±65,54	573,20±53,44	203,46±8,60	391,04±338,36 ni
	Średnia	301,73±213,99 ni	490,84±236,00 ni	442,75±189,66 ni	377,83±247,34 ni	
kwas kawowy	S	84,49±11,18	205,63±17,22	34,08±7,55	348,89±99,97	168,27±140,29 c
	C10	378,87±54,81	619,89±58,24	786,96±37,23	300,02±76,06	521,44±223,27 a
	C20	445,26±8,33	222,07±34,43	316,29±15,28	538,89±3,39	380,63±139,65 ab
	U10	241,78±36,49	304,39±4,69	263,39±18,86	56,65±4,25	216,55±109,72 c
	U20	124,44±12,74	406,65±35,95	275,40±39,54	153,70±33,61	240,05±128,88 bc
	Średnia	254,97±156,39 ni	351,73±169,80 ni	335,22±275,61 ni	279,63±185,75 ni	
kwas rozmarynowy	S	46,38±1,50	67,21±2,68	40,96±0,56	24,95±4,05	44,88±17,45 b
	C10	155,59±34,71	190,72±67,91	48,15±14,56	86,23±20,90	120,17±64,73 ab
	C20	98,22±5,24	34,73±5,37	62,19±22,63	94,20±27,11	72,34±29,81 b
	U10	627,02±27,95	72,77±21,50	101,86±26,76	95,60±17,02	224,31±268,76 a
	U20	84,91±12,29	57,79±10,88	76,52±20,88	14,16±6,91	58,35±31,56 b
	Średnia	202,42±240,57 a	84,64±61,05 b	65,94±24,27 b	63,03±40,03 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 8. Zawartość garbników w ekstraktach uzyskanych z ziela wiązówki bulwkowej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda					
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
katechina	S	602,47±51,72	402,38±26,89	237,38±4,40	157,41±20,34	349,91±196,86 ab
	C10	344,94±73,67	508,23±60,64	434,32±30,53	650,45±15,44	484,49±129,23 a
	C20	219,72±19,78	148,25±23,13	126,10±30,73	291,60±48,66	196,42±74,98 b
	U10	246,19±22,74	211,66±19,93	461,06±125,78	255,75±47,80	293,67±113,19 b
	U20	670,47±24,30	498,73±65,83	135,60±9,66	70,27±5,55	343,77±288,03 ab
	Średnia	416,76±207,32 ni	353,85±165,58 ni	278,89±160,42 ni	285,10±221,83 ni	
epigalokatechina	S	117,55±7,07	254,37±28,53	249,17±10,25	431,14±114,33	263,06±128,70 b
	C10	74,97±15,05	116,42±8,18	259,57±21,69	345,84±42,73	199,20±125,74 b
	C20	547,24±21,70	685,12±68,88	499,90±67,47	621,25±91,70	588,38±81,57 a
	U10	229,44±35,23	167,17±9,01	498,64±57,53	245,27±22,14	285,13±146,28 b
	U20	73,47±13,45	309,92±31,10	625,66±7,12	164,44±26,57	293,37±241,98 b
	Średnia	208,53±199,70 c	306,60±224,51 c	426,59±165,51 a	361,59±176,71 ab	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.1.3. Organy podziemne wiąźówki bulwkowej

W ekstraktach z organów podziemnych wiąźówki bulwkowej znaleziono 7 substancji, 3 kwasy fenolowe (salicyłowy, elagowy, galusowy) i 4 garbniki (katechinę, epikatechinę, galusan epikatechiny, epigalokatechinę), które wystąpiły w znacznie większych ilościach niż kwasy fenolowe. Nie stwierdzono wyraźnych zależności pomiędzy składem chemicznym ekstraktów a metodą ekstrakcji z tym że katechina i galusan epikatechiny wystąpiły w największej ilości w ekstraktach uzyskanych przy użyciu ekstrakcji periodycznej pod chłōdnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10, a epigalokatechina w ekstraktach otrzymanych przy użyciu ekstrakcji ciągłej wyczerpującej w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 (tab. 9 i 10).

Tabela 9. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z organów podziemnych wiąźówki bulwkowej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas salicyłowy	S	2,08±0,34	4,66±0,73	7,82±0,40	37,29±3,99	12,96±16,39 b
	C10	22,39±1,69	174,99±22,01	18,71±3,12	17,02±1,90	58,28±77,84 ab
	C20	8,58±0,22	16,22±2,79	7,58±0,61	6,79±0,53	9,79±4,35 b
	U10	88,53±9,48	15,89±2,46	44,19±4,48	15,72±1,85	41,08±34,35 ab
	U20	33,10±1,74	45,09±0,68	6,71±0,36	243,97±15,10	82,22±109,02 a
	Średnia	30,94±34,38 ni	51,37±70,71 ni	17,00±15,98 ni	64,16±101,14 ni	
kwas elagowy	S	76,09±3,72	148,13±10,42	141,89±14,52	969,50±87,71	333,90±424,98 ni
	C10	131,55±22,03	1233,62±136,31	260,32±17,60	255,34±23,15	470,21±512,42 ni
	C20	187,88±16,41	272,35±25,68	98,53±5,16	198,24±18,45	189,25±71,22 ni
	U10	367,63±17,77	385,69±65,68	275,33±5,27	273,77±31,81	325,61±59,42 ni
	U20	199,84±31,91	404,02±59,79	123,32±10,63	357,97±30,62	271,29±131,82 ni
	Średnia	192,60±109,56 b	488,76±428,80 a	179,88±81,92 b	410,96±317,44 ab	
kwas galusowy	S	275,92±59,07	518,91±86,08	479,87±12,66	2398,70±267,71	918,35±992,63 ni
	C10	276,97±32,04	2650,85±644,09	581,98±50,51	1224,52±31,78	1183,58±1054,90 ni
	C20	264,24±32,27	526,30±32,08	624,54±49,81	896,84±99,87	577,98±261,37 ni
	U10	3372,86±265,86	933,18±109,24	584,02±68,74	734,94±107,76	1406,25±1318,85 ni
	U20	2020,83±314,28	363,88±21,81	381,34±25,04	779,33±107,32	886,35±780,28 ni
	Średnia	1242,16±1411,36 ni	998,62±947,40 ni	530,35±98,96 ni	1206,87±693,25 ni	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 10. Zawartość garbników w ekstraktach uzyskanych z organów podziemnych wiązówki bulwkowej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
katechina	S	713,91±150,45	329,07±18,67	1165,13±52,02	1971,87±288,50	1045,00±706,09 ab
	C10	1571,18±90,86	3100,13±152,99	1074,84±74,95	1032,35±33,41	1694,63±968,40 a
	C20	398,24±10,23	146,59±32,88	941,86±18,42	1144,81±44,34	657,88±464,25 b
	U10	2702,81±269,79	1295,53±412,00	947,45±156,62	660,20±67,34	1401,50±905,60 ab
	U20	1849,16±285,53	808,29±52,04	642,27±72,51	1125,39±157,21	1106,28±534,27 ab
	Średnia	1447,06±920,81 ni	1135,92±1185,40 ni	954,31±197,83 ni	1186,92±480,37 ni	
epikatechina	S	197,21±22,87	869,68±132,06	410,20±36,96	1748,77±290,20	806,47±688,03 ab
	C10	2441,58±278,11	1320,91±85,44	459,86±24,55	1457,70±146,40	1420,01±811,73 ab
	C20	1298,16±145,37	230,01±15,89	346,99±19,47	686,76±86,69	640,48±479,34 b
	U10	4239,46±65,44	809,83±394,42	599,46±53,92	397,23±38,96	1511,50±1826,43 a
	U20	1308,74±156,08	401,61±42,08	348,41±34,96	611,96±154,80	667,68±442,26 b
	Średnia	1897,03±1531,15 a	726,41±428,03 b	432,98±104,29 b	980,48±587,42 b	
galusan epikatechiny	S	266,98±52,70	238,66±12,89	243,22±8,40	1601,96±299,15	587,71±676,28 ab
	C10	936,15±38,84	1054,03±265,46	357,97±35,76	637,15±56,91	746,33±312,76 a
	C20	263,16±15,61	320,30±32,51	285,94±27,81	281,18±59,49	287,65±23,88 b
	U10	1555,99±273,54	294,07±24,82	285,08±34,85	231,39±43,37	591,63±643,50 ab
	U20	472,82±61,99	207,33±26,24	179,91±15,53	508,93±71,84	342,25±172,62 ab
	Średnia	699,02±551,91 a	422,88±355,62 ab	270,42±65,29 b	652,12±556,22 a	
epigalokatechina	S	877,69±64,43	583,52±16,69	685,06±71,10	4503,03±429,80	1662,33±1897,73 a
	C10	655,40±68,66	1422,80±96,72	491,85±31,29	1028,39±183,97	899,61±414,82 ab
	C20	835,01±136,28	364,37±12,12	383,94±36,32	543,10±65,95	531,61±217,53 b
	U10	1614,64±84,26	1667,90±357,26	358,42±42,53	330,06±48,85	992,76±749,25 ab
	U20	180,18±25,88	408,49±38,55	422,86±75,29	2336,55±97,85	837,02±1005,85 ab
	Średnia	832,58±517,37 b	889,42±610,55 b	468,43±131,14 b	1748,23±1726,03 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.2. Kuklik pospolity

2.2.1 Ziele kuklika pospolitego

W ekstraktach z ziela kuklika pospolitego oznaczono 7 substancji biologicznie czynnych. Wśród nich flawonoidy: rutozyd, hiperozyd i astragalinę oraz kwasy fenolowe: elagowy, chlorogenowy, kawowy i rozmarynowy. Najbardziej wydajnym sposobem ekstrakcji dla wszystkich zidentyfikowanych związków okazała się ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. W przypadku flawonoidów najlepszym ekstrahentem był 40% alkohol etylowy, a garbników – woda (tab. 11 i 12).

Tabela 11. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z ziela kuklika pospolitego ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
rutozyd	S	91,53±5,77	157,57±6,98	222,68±10,45	89,28±10,00	140,26±63,42 b
	C10	415,14±48,55	231,76±28,21	301,82±68,03	172,18±12,75	280,23±104,39 b
	C20	96,45±8,04	151,16±14,00	299,86±42,65	327,11±9,26	218,65±112,32 b
	U10	422,47±119,35	775,06±66,71	1114,71±188,05	151,11±36,98	615,84±419,36 a
	U20	156,24±16,82	479,77±55,21	226,55±68,25	248,73±29,77	277,82±140,29 b
	Średnia	236,37±168,50 b	359,06±268,16 ab	433,12±382,92 a	197,68±92,10 b	
hiperozyd	S	102,39±7,82	151,35±11,17	190,49±19,32	57,93±6,78	125,54±57,71 c
	C10	282,35±43,59	247,89±22,54	268,73±54,05	301,97±48,16	275,23±22,77 b
	C20	113,09±6,95	139,26±16,95	128,35±41,43	100,23±17,74	120,23±17,12 c
	U10	478,11±31,33	788,78±70,90	421,80±34,69	128,72±27,03	454,35±270,49 a
	U20	106,68±28,76	323,67±59,08	471,38±116,02	212,39±36,33	278,53±156,14 b
	Średnia	216,52±164,74 ab	330,19±267,19 a	296,15±147,11 a	160,25±97,30 b	
astragalina	S	51,49±0,40	66,79±3,03	61,07±3,43	29,33±1,14	52,17±16,48 b
	C10	206,13±7,51	125,64±9,37	232,32±22,63	84,03±8,71	162,03±69,03 b
	C20	45,89±5,62	45,50±5,48	146,12±19,71	254,59±33,16	123,02±99,67 b
	U10	346,38±27,00	437,42±53,27	829,12±23,04	67,21±11,08	420,03±314,94 a
	U20	162,88±20,34	219,30±39,69	127,02±19,40	53,02±5,64	140,56±69,63 b
	Średnia	162,55±124,14 ab	178,93±159,42 ab	279,13±313,47 a	97,64±90,00 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 12. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z ziela kuklika pospolitego (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas elagowy	S	177,80±14,92	95,05±12,12	492,61±24,02	142,85±22,39	227,08±180,24 d
	C10	919,45±24,58	923,98±117,46	953,59±121,60	537,40±85,42	833,61±198,05 b
	C20	189,07±19,61	228,12±26,49	463,67±35,71	945,38±96,43	456,56±347,72 c
	U10	1388,52±190,93	1509,37 ± 70,26	1718,39 ± 134,22	759,72 ± 128,73	1344,00 ± 412,67 a
	U20	148,91±41,62	479,53±35,11	443,22±8,82	577,15±40,75	412,20±184,41 c
	Średnia	564,75±563,07 c	647,21±576,32 bc	814,30±547,93 b	592,50±299,14 a	
kwas chlorogenowy	S	204,43 ± 8,65	309,81 ± 14,17	469,44 ± 20,28	61,94 ± 4,71	261,41±171,91 ab
	C10	272,93 ± 14,31	506,43 ± 59,60	132,62 ± 27,04	332,54 ± 20,39	311,13±154,84 ab
	C20	46,34 ± 11,17	426,21 ± 29,22	121,77 ± 5,10	149,87 ± 40,41	186,05±165,97 b
	U10	159,36 ± 15,81	624,57 ± 29,55	693,72 ± 75,18	144,53 ± 0,55	405,54±294,25 a
	U20	28,65 ± 3,97	453,49 ± 28,76	156,12 ± 39,45	125,61 ± 11,00	190,97±183,26 b
	Średnia	142,34±104,09 c	464,10±114,99 a	314,73±256,48 b	162,90±101,08 c	
kwas kawowy	S	28,97±1,70	30,21±2,43	55,02±1,83	74,72±3,12	47,23±21,90 b
	C10	53,29±3,71	74,07±8,34	92,90±18,70	53,62±16,96	68,47±18,96 b
	C20	25,83±8,18	75,05±8,01	54,07±4,76	92,28±21,56	61,81±28,62 b
	U10	133,19±16,93	87,60±4,45	100,66±29,43	208,32±22,64	132,44±54,10 a
	U20	18,23±4,21	134,83±35,16	158,48±24,88	49,36±3,42	90,22±67,08 ab
	Średnia	51,90±47,30 b	80,35±37,42 ab	92,22±42,72 a	95,66±65,29 a	
kwas rozmarynowy	S	177,80±14,92	95,05±12,12	492,61±24,02	142,85±22,39	227,08±180,24 d
	C10	919,45±24,58	923,98±117,46	953,59±121,60	537,40±85,42	833,61±198,05 b
	C20	189,07±19,61	228,12±26,49	463,67±35,71	945,38±96,43	456,56±347,72 c
	U10	1388,52±190,93	1509,37 ± 70,26	1718,39 ± 134,22	759,72 ± 128,73	1344,00 ± 412,67 a
	U20	148,91±41,62	479,53±35,11	443,22±8,82	577,15±40,75	412,20±184,41 c
	Średnia	564,75±563,07 c	647,21±576,32 bc	814,30±547,93 b	592,50±299,14 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.2.2 Organy podziemne kuklika pospolitego

W ekstraktach z organów podziemnych kuklika pospolitego oznaczono 9 substancji biologicznie czynnych w tym garbniki: katechinę, epikatechinę, galusan epigalokatechiny, galusan epikatechiny, epigalokatechinę oraz kwasy fenolowe: elagowy, galusowy, chlorogenowy, kawowy (3-4-dihydroksycynamonowy).

Najbardziej wydajnym sposobem ekstrakcji dla wszystkich zidentyfikowanych związków okazała się ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. W przypadku kwasów fenolowych najlepszym ekstrahentem był 40% alkohol etylowy, a garbniki przechodziły lepiej do wszystkich roztworów alkoholowych (tab. 13 i 14).

Tabela 13. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z organów podziemnych kuklika pospolitego ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas elagowy	S	637,64±31,56	746,37±78,36	768,76±88,24	383,25±58,22	634,00±176,71 b
	C10	577,06±52,48	637,08±26,25	1340,72±65,76	907,19±74,98	865,51±347,82 b
	C20	769,60±91,51	172,56±24,19	740,99±96,64	900,79±142,62	645,99±323,19 b
	U10	1325,89±64,60	692,45±41,45	1384,33±127,08	339,10±29,83	935,44±506,17 a
	U20	461,53±216,48	1259,83±70,00	634,87±85,16	63,15±6,51	604,85±497,96 b
	Średnia	754,34±338,26 ab	701,66±445,44 ab	973,93±358,57 a	518,69±372,50 b	
kwas galusowy	S	390,46±11,24	641,88±44,21	1301,83±141,05	1128,68±93,53	865,71±422,42 a
	C10	297,08±44,59	446,90±19,20	805,03±45,95	1048,16±44,93	649,29±340,77 b
	C20	539,00±85,03	62,77±6,53	892,65±39,33	1510,15±122,71	751,14±609,64 b
	U10	1138,03±61,81	452,24±27,64	838,66±103,31	1001,74±85,24	857,67±296,70 a
	U20	325,59±125,35	634,84±125,20	802,16±20,82	540,41±45,61	575,75±198,81 b
	Średnia	538,03±348,20 b	447,73±235,01 b	928,06±212,09 a	1045,83±346,36 a	
kwas chlorogenowy	S	130,16±6,38	260,37±21,61	269,30±40,97	235,66±42,15	223,87±64,07 ab
	C10	47,21±14,32	50,39±27,97	150,54±20,26	64,24±5,52	78,10±48,86 c
	C20	119,94±13,81	170,23±28,33	98,85±10,60	270,85±108,11	164,97±76,68 bc
	U10	347,67±6,58	64,34±6,85	663,84±121,13	129,70±27,23	301,39±270,30 a
	U20	110,87±11,75	115,30±33,51	98,08±36,79	104,66±13,38	107,23±7,50 bc
	Średnia	151,17±114,52 ab	132,13±85,81 b	256,12±238,36 a	161,02±88,26 ab	
kwas kawowy	S	117,87±10,72	34,30±0,76	41,83±2,56	49,66±7,28	60,91±38,49 ni
	C10	81,56±2,78	79,54±2,78	92,38±0,79	65,89±25,92	79,84±10,87 ni
	C20	45,15±4,72	40,22±0,98	80,30±14,52	54,76±6,09	55,11±17,85 ni
	U10	203,79±321,56	73,29±4,50	42,30±1,02	34,23±11,01	88,40±78,74 ni
	U20	36,13±1,19	57,68±4,89	46,58±8,94	41,16±9,69	45,39±9,24 ni
	Średnia	96,90±67,96 a	57,01±19,82 b	60,68±23,88 b	49,14±12,23 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 14. Zawartość garbników ekstraktach uzyskanych z organów podziemnych kuklika pospolitego ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
katechina	S	770,88±56,57	1130,07±29,20	1562,38±207,67	90,58±9,71	888,48±622,62 abc
	C10	762,54±113,15	759,05±48,00	549,65±130,02	293,67±5,24	591,23±221,95 bc
	C20	934,74±23,91	158,02±22,74	366,61±10,85	273,80±13,42	433,29±345,02 c
	U10	2368,23±173,45	1061,01±48,14	407,69±30,44	296,45±28,44	1033,35±951,69 ab
	U20	1669,00±108,17	1377,01±179,67	1110,49±50,12	142,42±11,28	1074,73±662,07 a
	Średnia	1301,08±703,48 a	897,03±468,17 b	799,36±520,10 b	219,38±96,09 c	
epikatechina	S	279,09±37,47	1068,96±63,14	1423,72±136,96	179,62±30,85	737,85±606,12 ab
	C10	243,08±41,70	687,71±46,84	269,20±56,60	391,66±7,51	397,91±203,77 b
	C20	605,44±25,47	112,61±21,59	408,32±78,20	395,21±68,80	380,39±202,78 b
	U10	1712,14±53,94	721,33±22,49	700,62±18,61	151,60±15,46	821,42±649,78 a
	U20	459,33±80,20	470,24±43,37	561,64±32,69	29,22±2,55	380,11±238,38 b
	Średnia	659,82±606,05 a	612,17±352,13 a	672,70±449,96 a	248,93±160,02 b	
galuan epigalokatechiny	S	196,93±12,21	296,90±53,11	805,52±15,06	77,65±6,64	344,25±320,31 ni
	C10	587,35±99,79	453,37±89,81	460,55±39,85	236,91±4,53	434,55±145,42 ni
	C20	443,39±134,09	39,11±7,51	316,36±41,52	134,92±13,35	233,45±181,13 ni
	U10	934,08±92,87	457,26±17,22	212,85±29,99	181,66±17,76	446,46±347,65 ni
	U20	438,70±17,88	681,78±41,07	235,71±92,35	132,53±21,79	372,18±242,44 ni
	Średnia	520,09±270,58 a	385,68±237,37 a	406,20±243,38 a	152,73±59,76 b	
galusan epikatechiny	S	294,68±43,01	431,09±35,28	501,45±34,94	109,77±15,83	334,25±172,52 b
	C10	1640,93±127,07	1420,49±27,22	1701,87±168,21	578,90±15,78	1335,55±518,71 ab
	C20	1766,26±84,52	205,11±23,45	767,24±37,49	456,60±64,20	798,80±684,73 b
	U10	7158,55±260,61	1876,44±111,06	576,06±98,04	98,42±11,89	2427,37±3242,37 a
	U20	1415,27±79,84	2463,42±197,40	1529,46±94,09	60,43±8,01	1367,15±989,61 ab
	Średnia	2455,14±2692,97 a	1279,31±955,51 b	1015,21±559,97 b	260,83±239,19 b	
epigalokatechina	S	989,75±31,36	1054,39±9,41	1404,52±163,72	470,06±16,01	979,68±385,52 ni
	C10	1100,33±137,06	1120,45±52,26	1389,82±118,51	1205,14±49,96	1203,93±131,98 ni
	C20	1081,89±113,59	160,96±49,20	616,00±37,12	774,54±37,53	658,35±383,87 ni
	U10	3127,18±182,06	1231,55±16,96	633,36±69,12	354,45±56,55	1336,64±1248,5 ni
	U20	802,34±25,38	2203,90±181,17	722,26±88,97	590,37±25,03	1079,72±754,53 ni
	Średnia	1420,30±961,46 a	1154,25±725,51 ab	953,19±407,33 ab	678,91±332,72 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.3. Śliwa tarnina

2.3.1. Kwiaty śliwy tarniny

W ekstraktach z kwiatów śliwy tarniny oznaczono 15 związków biologicznie aktywnych. Flawonoidy: rutozyd, hiperozyd, kwercytrynę, izokwercytrynę, 3-glukozyd izoramnetyny, 3-rutynozyd izoramnetyny, kemferol, astragalinę; garbniki: katechinę, epikatechinę, galusan epigalokatechiny, galusan epikatechiny, epigalokatechinę oraz kwasy fenolowe: chlorogenowy i kawowy.

W przypadku wszystkich wyżej wymienionych związków z wyjątkiem kwasu kawowego najbardziej wydajną metodą ekstrakcji była ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20, przy czym wyraźnie najwyższą zawartość flawonoidów stwierdzono w ekstraktach uzyskanych przy użyciu 96% alkoholu etylowego, a związków garbnikowych – przy użyciu 40% alkoholu etylowego (tab. 15-17).

Tabela 15. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z kwiatów śliwy tarniny ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
rutozyd	S	2650,57±413,25	2338,58±105,25	3208,18±1135,17	2350,58±268,19	2636,98±480,47 c
	C 10	4302,96±335,74	2912,31±271,59	4510,75±431,34	1158,07±70,30	3221,02±277,24b
	C 20	5653,23±727,23	6149,85±1087,57	3927,87±274,28	2749,77±171,89	4620,18±565,24 a
	U 10	1230,87±216,81	1701,26±159,14	1306,07±172,00	775,50±188,79	1253,43±184,19d
	U 20	3754,37±402,97	2620,09±188,35	4374,33±683,19	3550,57±432,49	3574,84±426,75b
	średnia	3518,40±419,20 a	3144,42±362,38 a	3465,44±539,20 a	2116,90±226,33b	
hiperozyd	S	5523,31±829,72	4742,20±174,46	4757,65±968,01	5690,74±905,36	3240,87±719,39 c
	C 10	8619,67±940,98	5695,98±473,20	9533,63±1591,39	2077,31±77,01	4133,17±770,65 b
	C 20	11921,49±1599,75	11947,02±1689,28	7808,90±600,24	5206,87±489,37	5824,79±1094,66a
	U 10	2504,63±482,22	3332,67±438,24	2811,36±449,71	2330,21±223,52	1764,15±398,42 d
	U 20	7627,94±1000,92	5359,34±298,47	8191,44±1212,31	8834,09±728,07	4646,36±809,94 b
	średnia	7239,41±970,72 a	6215,44±614,73 b	6620,59±964,33ab	4827,84±484,67c	
kwercytryna	S	619,27±85,33	472,88±26,82	607,63±80,92	607,63±94,26	539,04±71,83 c
	C 10	1174,05±23,83	562,28±75,52	655,27±56,21	655,27±19,33	624,95±43,73 b
	C 20	1395,89±151,35	963,83±139,78	540,47±53,26	540,47±19,24	806,64±90,91 a
	U 10	319,64±64,32	263,53±26,01	225,64±55,02	225,64±13,69	220,09±39,76 d
	U 20	982,06±100,87	299,84±54,56	458,02±64,16	458,02±15,91	502,15±58,88 c
	średnia	898,18±85,14 a	512,47±64,54 b	497,41±61,91 b	497,41±32,49 c	
izokwercytryn a	S	9766,45±1592,76	7730,29±310,06	6898,88±1334,68	5931,90±225,80	4795,00±865,80 c
	C 10	17292,72±1643,31	9533,64±855,38	14586,63±333,45	2835,14±52,21	6725,75±721,09 b
	C 20	21550,52±2973,98	17985,51±2292,95	12187,94±751,09	7567,10±852,76	9329,87±1717,69a
	U 10	6038,52±236,32	6224,66±230,23	4335,10±647,84	2677,64±410,52	2912,90±381,23 d
	U 20	16000,37±2308,36	9467,88±272,09	13307,56±1979,84	9312,58±715,50	7521,24±1318,95b
	średnia	14129,72±1750,94a	10188,40±792,14b	10263,22±1009,38b	5664,87±451,36c	
3-glukozyd izoramnetyny	S	3793,83±562,14	3182,79±125,90	3493,63±847,43	2815,99±256,31	2117,39±447d
	C 10	6472,83±462,78	3869,44±311,37	5973,70±630,57	1207,48±85,35	2704,02±372c
	C 20	8948,16±1159,10	8205,32±1369,87	5088,34±395,36	3180,40±293,21	4049,51±804a
	U 10	2228,47±416,25	2423,96±139,66	1875,97±303,05	1647,55±184,95	1290,70±260e
	U 20	7025,76±793,69	3623,52±307,16	5802,16±962,04	5387,39±648,74	3414,53±677b
	średnia	5693,81±678,79a	4261,01±450,79b	4446,76±627,69b	2847,76±293,71c	
3-rutozyd izoramnetyny	S	4859,21±490,21	4859,21±855,34	4355,97±893,22	2937,35±270,43	2663,81±627,30 c
	C 10	3067,06±894,81	3067,06±102,31	6276,91±590,28	1252,10±62,95	2379,97±412,59 c
	C 20	12141,42±2262,50	12141,42±2982,44	5410,95±435,60	3431,04±365,32	5185,36±1511,47a
	U 10	2452,03±497,62	2452,03±158,40	1841,29±312,71	1190,83±192,54	1274,89±290,32 d
	U 20	8876,64±1436,41	8876,64±382,85	6705,87±1976,26	4775,36±893,89	4034,46±1172,35b
	średnia	6279,27±1116,31a	6279,27±896,27 b	4918,20±841,62 b	2717,33±357,03c	
kemferol	S	719,98±118,36	512,97±5,86	672,62±198,08	501,29±65,33	389,88±96,91 c
	C 10	1421,71±69,12	701,13±104,28	703,31±62,60	176,20±9,59	462,62±61,40 b
	C 20	286,85±42,02	215,61±46,84	647,26±20,08	391,56±12,80	235,75±30,44 d
	U 10	550,78±83,64	431,34±27,04	455,89±62,59	146,38±22,87	251,09±49,04 d
	U 20	1759,87±209,83	525,81±15,38	815,28±147,03	578,12±24,63	578,76±99,22 a
	średnia	947,84±104,59 a	477,37±39,88 c	658,87±98,08 b	358,71±27,05 d	
astragalina	S	6816,93±824,75	6471,67±295,82	8294,44±1335,95	5086,82±184,55	6667,47±660,27 c
	C 10	15071,92±2178,80	7848,39±705,84	11299,15±1803,26	2401,27±74,67	9155,18±1190,64 b
	C 20	18156,03±2539,95	14950,52±1873,58	10030,31±598,79	6155,23±633,20	12323,02±1411,38a
	U 10	5942,25±416,62	5250,70±397,34	3949,60±504,54	2417,60±326,13	4390,04±411,16 d
	U 20	18969,67±2772,84	8425,51±375,33	15041,67±1936,86	8618,22±1779,71	12763,77±1716,19a
	średnia	12991,36±1746,59a	8589,36±729,58 b	9723,03±1235,88b	4935,83±599,65c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 16. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z kwiatów śliwy tarniny (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas chlorogenowy	S	5445,27±844,39	9234,21±462,99	9172,54±1586,85	5481,20±171,35	7333,31±766,39 d
	C 10	12658,67±1252,63	9850,24±864,64	15144,71±589,17	3363,39±326,86	10254,25±758,33 c
	C 20	17701,59±2525,54	20587,45±3472,33	12842,81±426,24	7882,49±432,76	14753,59±1714,21a
	U 10	3756,85±190,98	6128,73±180,89	1946,97±67,40	4309,21±605,39	4035,44±261,16 e
	U 20	12668,83±3276,81	9382,74±447,67	13081,56±2312,30	12973,24±877,99	12026,59±1728,7 b
	średnia	10446,24±1618,07a	11036,67±1085,70a	10437,72±996,39a	6801,90±482,87b	
kwas kawowy	S	1155,56±162,62	1003,98±99,45	1097,94±135,95	417,98±133,68	581,93±132,92 a
	C 10	554,71±86,41	389,16±28,46	408,39±58,03	215,72±12,30	248,70±46,30 d
	C 20	606,06±79,66	634,71±85,35	378,92±51,78	503,95±39,49	334,35±64,07 c
	U 10	115,41±20,35	205,24±8,00	209,35±36,48	571,72±64,86	166,65±32,42 e
	U 20	271,81±56,91	331,43±49,25	1009,64±133,97	1459,91±99,05	473,28±84,80 b
	średnia	540,71±81,19bc	512,90±54,10 c	620,85±83,24ab	633,86±69,88 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 17. Zawartość garbników w ekstraktach uzyskanych z kwiatów śliwy tarniny ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
katechina	S	2027,59±252,65	628,46±61,62	1440,59±387,01	1244,54±153,27	1145,64±213,64 d
	C 10	2554,48±78,15	4557,83±285,45	6406,49±1099,2	1561,41±66,279	3235,88±382,27 b
	C 20	6178,56±560,81	5491,10±202,02	5114,22±790,14	3290,37±266,23	4172,88±454,80 a
	U 10	1158,32±194,30	1444,22±187,92	1349,60±126,56	985,02±66,403	1012,74±143,79 d
	U 20	2713,17±154,60	2254,28±177,92	4938,65±580,4	2646,11±217,61	2626,52±282,63 c
	średnia	2926,42±248,10 b	2875,18±182,99b	3849,91±596,66 a	1945,49±153,96 c	
epikatechina	S	1122,79±153,17	1410,90±213,15	1596,63±314,20	1474,84±445,64	897,95±281,54 c
	C 10	2099,46±60,985	1527,90±157,66	2904,32±323,28	1050,97±63,177	1160,65±151,28 b
	C 20	2232,85±284,41	3017,84±564,01	2637,24±336,18	967,24±12,201	1434,25±299,20 a
	U 10	606,35±122,75	642,68±196,68	622,48±68,07	572,03±91,928	404,43±119,86 d
	U 20	1850,08±153,41	1509,66±25,548	2434,71±365,59	2233,66±205,69	1224,67±187,56ab
	średnia	1582,30±154,94b	1621,79±231,41b	2039,08±281,46 a	1259,75±163,73 c	
galusan epigalokatechiny	S	1456,47±354,17	754,74±2,78	4777,17±247,40	1814,12±50,33	1343,83±163,67 b
	C 10	2241,70±80,70	1022,37±26,78	3380,46±61,13	884,50±14,83	1099,66±45,86 c
	C 20	3704,80±387,30	4171,97±398,05	2979,25±155,44	1968,36±88,51	1966,45±257,33 a
	U 10	864,07±198,40	1122,80±187,43	889,79±32,67	565,39±62,34	551,51±120,21 d
	U 20	2381,17±158,82	1034,32±72,27	2236,61±299,82	3729,86±292,99	1416,13±205,97 b
	średnia	2129,64±235,88 b	1621,24±137,46 c	2852,65±159,29 a	1792,44±101,80 c	
galusan epikatechiny	S	940,72±131,65	1032,32±46,18	2265,70±181,55	1178,00±76,99	825,16±109,09bc
	C 10	1356,54±137,44	1508,91±74,85	2389,75±90,62	512,35±47,40	867,21±87,58 b
	C 20	1788,14±238,21	3235,34±439,71	2199,89±110,62	1283,92±11,49	1327,97±225,01 a
	U 10	229,12±75,55	614,39±72,33	483,02±142,88	324,47±75,49	277,39±91,56 d
	U 20	860,75±108,03	878,15±98,03	1398,84±311,78	1613,88±18,17	752,78±134,00 c
	średnia	1035,06±138,18 c	1453,82±146,22b	1747,44±167,49 a	982,52±65,91 c	
epigalokatechina	S	1443,60±248,70	2479,04±318,67	1364,69±356,62	1350,63±77,91	1659,49±250,48 b
	C 10	1231,36±71,46	3594,87±334,67	1711,59±199,72	778,00±7,09	1828,96±170,73 b
	C 20	3098,30±266,98	3134,67±225,64	1450,72±229,71	1545,46±80,79	2307,29±200,78 a
	U 10	241,85±61,02	1049,82±114,40	1152,45±104,62	508,65±26,85	738,19±76,72 c
	U 20	1069,54±322,02	1232,35±266,97	2669,50±338,51	1590,40±222,69	1640,45±287,55 b
	średnia	416,93±194,04 c	2298,15±252,07 a	1669,79±245,84 b	1154,63±97,07 d	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.3.2. Owoce śliwy tarniny

W ekstraktach z owoców śliwy tarniny oznaczono 9 związków biologicznie czynnych a mianowicie 6 flawonoidów (rutozyd, hiperozyd, kwercytrynę, izokwercytrynę, 3-glukozyd izoramnetyny i 3-rutynozyd izoramnetyny), 2 kwasy fenolowe (chlorogenowy i kawowy) oraz z grupy garbników epikatechinę.

W przypadku wszystkich ww. związków z wyjątkiem kwercytryny najbardziej wydajną metodą ekstrakcji była ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20. Zidentyfikowane związki ze względu na powinowactwo do rozpuszczalników podzielić można na dwie dość wyraźne grupy a mianowicie kwasy fenolowe i garbniki które lepiej przechodziły do roztworów wodnych, i flawonoidy lepiej przegodzące do 70% i 96% roztworów alkoholu etylowego (tab. 18-20).

Tabela 18. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z owoców śliwy tarniny ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
rutozyd	S	517,99±56,66	418,64±61,27	323,88±37,96	289,40±29,10	387,48±46,25 b
	C 10	468,19±52,84	351,36±42,55	425,46±39,95	632,73±84,30	469,43±54,91 a
	C 20	724,20±101,96	390,02±71,52	362,59±35,46	377,59±44,21	463,60±63,29 a
	U 10	285,33±12,35	785,55±44,30	303,37±17,69	310,83±12,93	421,27±21,82ab
	U 20	279,91±49,12	240,77±16,05	293,14±22,20	215,30±48,80	257,28±34,04 c
	średnia	455,12±54,58 a	437,27±47,14 a	341,69±30,65 b	365,17±43,87 b	
hiperozyd	S	256,61±26,45	207,20±51,29	201,48±37,85	170,03±26,13	135,84±35,43 c
	C 10	288,58±27,06	134,40±27,14	321,44±45,89	407,06±47,96	178,80±37,01ab
	C 20	353,47±47,64	320,16±9,69	313,58±27,21	313,75±31,53	197,93±29,01 a
	U 10	169,08±4,01	560,87±62,13	172,60±15,51	207,83±24,58	170,29±26,56 b
	U 20	168,61±36,11	164,60±19,15	223,48±13,99	144,07±42,44	110,00±27,92 c
	średnia	247,27±28,25 ni	277,45±33,88 ni	246,51±28,09 ni	248,55±34,53 ni	
kwercytryna	S	62,81±10,85	14,91±1,38	0,72±0,30	7,51±2,07	21,49±3,65 b
	C 10	49,71±6,54	13,31±2,04	16,31±2,62	9,92±1,25	22,31±3,11 b
	C 20	29,76±5,22	32,36±1,31	16,35±0,40	18,63±1,27	24,28±2,05 b
	U 10	29,75±3,24	71,63±4,06	17,41±1,34	39,78±8,59	39,64±4,31 a
	U 20	38,91±6,40	17,87±2,38	17,25±8,01	33,22±3,63	26,81±5,11 b
	średnia	42,19±6,45 a	30,02±2,23 b	13,61±2,53 d	21,81±3,36 c	
izokwercytryna	S	184,37±18,72	224,11±50,87	152,17±16,71	99,64±20,40	106,65±26,67 d
	C 10	300,52±36,06	170,38±37,31	305,72±62,94	291,64±24,58	172,08±40,22 b
	C 20	533,65±57,93	337,39±43,22	327,03±70,17	218,77±27,53	226,88±49,71 a
	U 10	124,30±6,38	465,74±97,08	177,92±34,03	104,44±5,92	144,27±35,85 c
	U 20	157,07±27,37	131,19±12,01	132,69±16,56	76,37±14,89	79,04±17,71 d
	średnia	259,98±29,29 a	265,76±48,10 a	219,11±40,08 b	158,17±18,66 c	
3-glukozyd izoramnetyny	S	103,95±8,88	161,51±33,52	76,86±5,06	59,52±34,05	64,19±20,38bc
	C 10	138,45±17,39	139,00±10,57	204,19±62,56	200,04±53,85	110,32±36,09 a
	C 20	261,49±1,06	182,01±58,45	196,44±45,19	118,56±21,31	123,31±31,50 a
	U 10	56,32±4,91	294,86±95,34	81,36±15,58	50,87±6,29	85,61±30,53 b
	U 20	62,10±13,18	59,47±8,03	88,43±20,65	43,67±11,65	42,22±13,38 c
	średnia	124,46±9,08 b	167,37±41,18 a	129,46±29,81 b	94,53±25,43 b	
3-rutozyd izoramnetyny	S	164,65±24,66	234,08±30,37	244,68±16,58	130,27±26,61	120,76±24,55 c
	C 10	270,54±34,37	181,29±38,41	342,43±88,29	386,91±27,63	191,75±47,18 b
	C 20	496,58±55,70	393,87±54,17	355,20±49,10	293,80±49,08	242,63±52,01 a
	U 10	97,61±8,60	542,63±157,27	118,92±24,96	44,15±6,15	142,02±49,24 c
	U 20	120,88±23,52	121,01±15,17	158,54±25,63	84,07±26,18	78,40±22,63 d
	średnia	230,05±29,37bc	294,57±59,08 a	243,95±40,91 b	187,84±27,13 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 19. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z owoców śliwy tarniny ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas chlorogenowy	S	492,66±57,56	1081,60±161,18	1289,50±66,58	2405,12±226,13	1317,22±127,87 d
	C 10	1877,91±158,78	853,65±244,59	2456,30±415,46	5210,87±114,97	2599,68±233,45 b
	C 20	4033,28±163,56	3818,63±463,37	3144,50±641,70	3486,30±459,73	3620,68±432,09 a
	U 10	301,56±30,27	1244,47±207,57	877,03±88,24	3350,16±257,18	1443,31±145,82cd
	U 20	927,83±4,86	1216,46±90,74	2184,03±287,66	2734,42±403,66	1765,69±196,73 c
	średnia	1526,65±83,01 c	1642,96±233,49 c	1990,27±299,93b	3437,38±292,33 a	
kwas kawowy	S	39,99±5,90	63,22±4,03	35,11±3,01	81,91±6,93	33,31±4,96 d
	C 10	97,98±16,84	52,19±9,86	126,81±26,81	200,13±37,12	75,80±22,66 b
	C 20	291,37±46,79	202,29±23,19	133,05±16,92	152,30±11,99	123,70±24,72 a
	U 10	29,82±3,84	158,24±24,18	75,95±10,39	96,87±13,92	57,04±13,08 c
	U 20	46,44±4,95	37,19±3,09	84,99±11,45	91,34±14,53	39,92±8,51 d
	średnia	101,12±15,66 b	102,63±12,87 b	91,18±13,71 b	124,51±16,90 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 20. Zawartość epikatechiny w ekstraktach uzyskanych z owoców śliwy tarniny ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Rozpuszczalnik					
Metoda	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
S	1203,79±163,23	1188,49±121,10	1060,69±47,78	608,28±91,58	1015,31±105,92 c
C 10	1192,89±104,30	740,85±87,00	1100,25±89,44	1743,47±279,52	1194,37±140,06b
C 20	1954,60±94,73	1249,73±75,17	1311,27±151,71	2068,11±270,85	1645,93±148,12 a
U 10	562,85±23,84	1544,13±46,64	841,00±111,69	673,01±28,21	905,25±52,59 c
U 20	584,30±40,34	549,01±66,46	716,17±85,40	653,69±119,72	625,79±77,98 d
średnia	1099,69±85,29ab	1054,44±79,27ab	1005,87±97,20 b	1149,31±157,98 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.4. Jeżyna fałdowana

2.4.1. Liście jeżyny fałdowanej

W ekstraktach z liści jeżyny oznaczono 8 związków czynnych: 3 związki flawonoidowe (rutozyd, hiperozyd i astragalinę), 4 kwasy fenolowe (elagowy, galusowy, chlorogenowy, kawowy) oraz z garbników katechinę. Najbardziej wydajną metodą ekstrakcji w przypadku związków flawonoidowych oraz kwasu chlorogenowego i kawowego byłaby ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20, a najlepszym rozpuszczalnikiem – 70% alkohol etylowy. Dla kwasu elagowego i galusowego najlepszą metodą ekstrakcji była ekstrakcja ciągła w zautomatyzowanym aparacie Soxhleta, a dla katechiny – ekstrakcja periodyczna wspomagana ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20 (tab. 21-23).

Tabela 21. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z liści jeżyny fałdowanej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				Średnia
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	
rutozyd	S	1379,11	3404,12	2638,97	1271,19	2173,35 c
	C10	2625,17	2340,34	4274,08	2462,98	2925,64 b
	C20	3323,09	4289,47	5095,48	2155,78	3715,96 a
	U10	599,15	5280,82	2064,23	3044,39	2747,15 b
	U20	1150,72	4621,08	5540,64	3169,41	3620,46 a
	Średnia	1815,45 c	3987,17 a	3922,68 a	2420,75 b	
hiperozyd	S	1029,54	1558,74	1353,72	6787,95	2682,49 d
	C10	2957,66	12113,34	3147,25	8615,36	6708,40 b
	C20	3980,45	11087,74	6214,01	8858,36	7535,14 a
	U10	620,35	10070,93	5238,04	6696,13	5656,36 c
	U20	1114,24	10644,45	12716,35	8191,71	8166,69 a
	Średnia	1940,45 d	9095,04 a	5733,87 c	7829,90 b	
astragalina	S	3862,09	7592,55	1163,94	6209,78	4707,09 c
	C10	1090,06	12273,24	3842,31	6562,77	5942,10 b
	C20	3482,00	11114,25	4482,29	7779,48	6714,50 a
	U10	1203,73	4341,76	2776,95	1406,44	2432,22 e
	U20	1462,68	4609,93	4637,58	3067,20	3444,35 d
	Średnia	2220,11 d	7986,34 a	3380,62 c	5005,14 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 22. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z liści jeżyny fałdowanej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Kwas elagowy	S	4304,68	6030,18	5199,41	4899,03	5108,32 a
	C10	2438,69	5375,90	2693,27	5608,99	4029,21 b
	C20	3167,80	5699,89	3203,57	5074,77	4286,51 b
	U10	445,30	3222,11	1268,23	3331,16	2066,70 d
	U20	946,94	2930,14	4551,71	5026,94	3363,93 c
	Średnia	2260,68 c	4651,64 a	3383,24 b	4788,18 a	
Kwas galusowy	S	7769,69	3955,91	6601,28	13566,06	7973,24 a
	C10	740,64	2687,81	4568,40	4756,42	3188,32 c
	C20	998,58	4149,54	7019,35	4883,60	4262,77 b
	U10	179,23	2084,50	1468,68	5160,74	2223,29 d
	U20	280,29	2736,57	5519,85	7049,49	3896,55 bc
	Średnia	1993,69 d	3122,86 c	5035,51 b	7083,26 a	
Kwas chloro genowy	S	403,58	358,19	429,78	2687,47	969,75 c
	C10	817,19	3568,02	1297,12	846,74	1632,27 b
	C20	3026,79	2872,14	2526,69	2328,33	2688,49 a
	U10	100,41	855,44	1295,15	1536,78	946,94 c
	U20	456,42	1068,40	1098,28	574,54	799,41 c
	Średnia	960,88 c	1744,44 a	1329,40 b	1594,77 a	
Kwas kawowy	S	651,96	773,99	1590,92	1558,01	1143,72 c
	C10	1640,66	1873,96	1480,39	707,63	1425,66 b
	C20	1951,38	1300,28	1292,19	2828,67	1843,13 a
	U10	307,01	2873,40	2210,12	545,69	1484,06 b
	U20	254,81	2579,50	2580,59	1607,77	1755,67 a
	Średnia	961,16 c	1880,22 a	1830,84 a	1449,55 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 23. Zawartość katechiny w ekstraktach uzyskanych z liści jeżyny fałdowanej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Rozpuszczalnik					
Metoda	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
S	1012,85	898,54	2167,34	4022,99	2025,43 c
C10	1515,75	7199,34	8785,85	3474,26	5243,80 b
C20	602,43	7216,99	7558,49	4259,23	4909,29 b
U10	177,72	5307,05	6325,84	7520,10	4832,68 b
U20	408,17	6342,44	13451,31	6544,95	6686,72 a
Średnia	743,39 c	5392,87 b	7657,76 a	5164,31 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.4.2. Owoce jeżyny fałdowanej

W ekstraktach z owoców jeżyny fałdowanej oznaczono 6 substancji biologicznie czynnych. Z flawonoidów – astragalinę (3-O-glukozyd kemferolu); 3 kwasy fenolowe: benzoesowy, elagowy i galusowy, a z grupy garbników: katechinę i epikatechinę. Najbardziej wydajną metodą ekstrakcji dla wszystkich zidentyfikowanych związków czynnych była ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. Nie stwierdzono wyraźnych korelacji pomiędzy zawartością wymienionych związków w ekstraktach a użytym ekstrahentem (tab. 24-26).

Tabela 24. Zawartość astragaliny w ekstraktach uzyskanych z owoców jeżyny fałdowanej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Metoda	Rozpuszczalnik				Średnia
	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	
S	279,17	147,51	283,68	201,10	227,86 a
C10	148,13	224,09	145,01	472,55	247,45 a
C20	323,13	107,05	187,50	121,51	184,80 b
U10	271,75	110,77	165,03	153,94	175,37 b
U20	87,93	165,22	130,71	105,47	122,33 c
Średnia	222,02 a	150,93 c	182,39 b	210,91 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 25. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z owoców jeżyny fałdowanej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				Średnia
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	
kwas benzoesowy	S	369,62	285,56	549,16	134,05	334,60 a
	C10	165,65	670,29	132,86	309,74	319,64 a
	C20	157,45	175,13	368,60	92,40	198,39 b
	U10	114,06	81,27	126,65	36,64	89,65 d
	U20	134,35	134,03	126,73	120,32	128,86 c
	Średnia	188,22 b	269,26 a	260,80 a	138,63 c	
kwas elagowy	S	580,04	491,38	944,96	217,60	558,49 c
	C10	748,34	2033,03	1055,10	781,21	1154,42 a
	C20	1176,78	397,89	892,83	259,73	681,81 b
	U10	651,31	429,77	541,42	370,50	498,25 cd
	U20	1010,21	370,57	253,15	87,80	430,43 d
	Średnia	833,34 a	744,53 b	737,49 b	343,37 c	
kwas galusowy	S	1071,71	1395,93	2684,48	2309,17	1865,32 b
	C10	497,96	3230,33	1438,69	4330,83	2374,45 a
	C20	746,32	1280,37	2340,68	591,27	1239,66 c
	U10	330,14	596,84	787,54	685,57	600,02 d
	U20	692,60	1001,00	919,95	1539,64	1038,29 c
	Średnia	667,75 c	1500,89 b	1634,27 b	1891,29 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 26. Zawartość garbników w ekstraktach uzyskanych z owoców jeżyny fałdowanej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
katechina	S	256,47	800,93	1540,25	1257,88	963,88 d
	C10	161,67	4904,16	3575,11	3206,92	2961,97 a
	C20	346,31	1817,85	3993,25	1723,12	1970,13 b
	U10	262,64	2349,82	3099,65	297,41	1502,38 c
	U20	353,01	2679,33	2482,65	831,08	1586,52 c
	Średnia	276,02 d	2510,42 b	2938,18 a	1463,28 c	
epikatechina	S	327,49	749,41	1441,17	1131,08	912,29 e
	C10	508,48	5017,94	3132,36	3727,27	3096,52 a
	C20	816,12	2290,99	3758,03	2065,99	2232,78 b
	U10	633,42	1918,43	2229,55	482,64	1316,01 d
	U20	913,46	2587,97	1877,30	1363,94	1685,67 c
	Średnia	639,79 c	2512,95 a	2487,68 a	1754,19 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.5. Malina właściwa

2.5.1. Liście maliny właściwej

W ekstraktach z liści maliny właściwej zidentyfikowano 8 związków biologicznie aktywnych w tym 3 flawonoidy (rutozyd, hiperozyd i astragalinę), 4 kwasy fenolowe (elagowy, galusowy, chlorogenowy i kawowy) oraz z garbników – katechinę. Nie stwierdzono wyraźnych zależności pomiędzy zawartością poszczególnych grup związków w ekstraktach, a użytą metodą ekstrakcji. Najbardziej wydajnym rozpuszczalnikiem dla większości ww. związków był 40% alkohol etylowy (tab. 27-29).

Tabela 27. Zawartość związków flawonoidowych w ekstraktach uzyskanych z liści maliny właściwej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
rutozyd	S	660,12	580,47	3375,41	11847,65	4115,91 bc
	C10	1037,40	1498,89	13327,17	3802,06	4916,38 ab
	C20	2572,94	2686,50	7500,92	9548,93	5577,32 a
	U10	712,43	6830,02	5614,85	840,33	3499,41 c
	U20	722,94	8186,35	7238,08	1947,38	4523,69 abc
	Średnia	1141,16 d	3956,45 c	7411,29 a	5597,27 b	
hiperozyd	S	2183,57	391,81	5506,54	11401,30	4870,80 b
	C10	1478,06	1403,28	12590,49	5681,78	5288,40 b
	C20	2346,13	1265,76	12236,75	11418,65	6816,83 a
	U10	478,65	15084,79	9575,40	1448,66	6646,88 a
	U20	568,44	12636,15	12192,44	2922,92	7079,99 a
	Średnia	1410,97 c	6156,36 b	10420,32 a	6574,66 b	
astragalina	S	1460,83	614,47	290,52	4171,01	1634,21 b
	C10	1702,03	1609,92	4406,35	1346,29	2266,15 a
	C20	1853,45	1315,51	645,60	3221,02	1758,89 b
	U10	624,72	3305,49	2326,64	610,78	1716,91 b
	U20	563,94	3193,34	2822,52	929,81	1877,40 b
	Średnia	1240,99 b	2007,75 a	2098,33 a	2055,78 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 28. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z liści maliny właściwej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Kwas elagowy	S	8023,30	1529,81	1948,34	6961,92	4615,84 a
	C10	1259,06	2343,77	7362,09	3509,77	3618,67 b
	C20	1037,85	1504,52	4329,64	8334,62	3801,66 b
	U10	349,99	3908,48	2489,62	363,32	1777,85 c
	U20	431,36	2646,00	5414,03	1360,69	2463,02 c
	Średnia	2220,31 b	2386,52 b	4308,74 a	4106,06 a	
Kwas galusowy	S	1381,98	2396,13	579,82	8357,05	3178,74 a
	C10	574,17	1274,04	1546,35	6116,83	2377,85 b
	C20	672,03	1470,51	1288,48	3223,37	1663,60 c
	U10	257,76	6197,59	2643,93	479,77	2394,76 b
	U20	223,74	2056,31	6146,91	502,51	2232,37 b
	Średnia	621,94 c	2678,92 b	2441,10 b	3735,90 a	
Kwas chlorogenowy	S	1921,24	839,01	3474,04	2771,06	2251,34 cd
	C10	83,46	2653,32	5385,69	2308,73	2607,80 bc
	C20	241,20	941,08	7720,09	7108,19	4002,64 a
	U10	186,15	7521,91	3603,04	49,91	2840,25 b
	U20	356,33	2292,40	6208,88	57,48	2228,77 d
	Średnia	557,67 d	2849,54 b	5278,35 a	2459,07 c	
Kwas kawowy	S	339,52	156,17	1221,81	2243,86	990,34 b
	C10	150,40	670,95	335,56	504,87	415,45 d
	C20	142,96	943,80	2715,13	2937,21	1684,77 a
	U10	81,15	1328,33	897,96	146,34	613,45 c
	U20	120,68	1839,44	1365,37	178,44	875,98 b
	Średnia	166,94 c	987,74 b	1307,16 a	1202,14 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 29. Zawartość katechiny w ekstraktach uzyskanych z liści maliny właściwej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Rozpuszczalnik					
Metoda	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
S	280,16	820,03	2021,65	4690,97	1953,20 c
C10	104,07	421,87	4647,87	1717,62	1722,86 c
C20	1214,09	2592,69	4492,56	3219,70	2879,76 b
U10	216,90	6367,62	9733,83	460,86	4194,80 a
U20	264,05	5973,99	8460,33	1508,82	4051,80 a
Średnia	415,85 d	3235,24 b	5871,25 a	2319,59 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.5.2. Owoce maliny właściwej

W ekstraktach z owoców maliny właściwej oznaczono 6 związków czynnych. Z flawonoidów: astragalinę (3-O-glukozyd kemferolu); kwasy fenolowe: benzoesowy, elagowy i galusowy oraz z garbników: katechinę i epikatechinę.

Podobnie jak przy ekstraktach z owoców jeżyny najbardziej wydajną okazała się ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:10. Jednakże w przeciwieństwie do jeżyny gdzie wpływ rozpuszczalnika nie był widoczny, dla owoców maliny najlepszym rozpuszczalnikiem okazał się 40% alkohol etylowy (tab. 30-32).

Tabela 30. Zawartość astragaliny w ekstraktach uzyskanych z owoców maliny właściwej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Metoda	Rozpuszczalnik				Średnia
	EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	
S	187,50	110,32	176,29	114,43	147,14 c
C10	541,57	603,58	244,32	115,65	376,28 a
C20	151,66	132,82	126,13	67,03	119,41 c
U10	280,95	197,88	374,55	280,58	283,49 b
U20	234,23	208,46	387,76	204,37	258,71 b
Średnia	279,18 a	250,61 b	261,81 ab	156,41 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 31. Zawartość garbników w ekstraktach uzyskanych z owoców maliny właściwej (mg×100g⁻¹ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				Średnia
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	
katechina	S	174,30	495,55	1200,16	1045,59	728,90 c
	C10	601,41	4884,96	4530,12	738,30	2688,70 a
	C20	174,12	2029,11	2215,90	178,55	1149,42 b
	U10	237,34	1043,28	1669,71	117,31	766,91 c
	U20	250,16	1570,27	4646,91	454,42	1730,44 b
	Średnia	287,47 c	2004,63 b	2852,56 a	506,83 c	
epikatechina	S	425,85	1155,52	2137,63	1575,42	1323,61 d
	C10	2336,46	6120,21	5912,33	1344,23	3928,31 a
	C20	223,86	3352,45	2820,97	1245,81	1910,77 c
	U10	619,63	2855,33	3793,32	346,29	1903,64 c
	U20	397,80	4016,99	6900,89	1058,62	3093,57 b
	Średnia	800,72 d	3500,10 b	4313,03 a	1114,07 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 32. Zawartość kwasów fenolowych w ekstraktach uzyskanych z owoców maliny właściwej ($\text{mg} \times 100\text{g}^{-1}$ s.m. ekstraktu)

Oznaczony związek	Metoda	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
kwas benzoesowy	S	122,05	193,34	323,02	127,12	191,38 a
	C10	237,76	290,29	159,23	93,13	195,10 a
	C20	65,06	200,68	153,61	89,06	127,10 bc
	U10	99,41	144,71	161,01	34,04	109,79 c
	U20	108,14	135,04	287,86	39,06	142,53 b
	Średnia	126,48 c	192,81 b	216,94 a	76,48 d	
kwas elagowy	S	230,54	189,02	406,44	315,27	285,32 d
	C10	2743,00	2220,85	1509,11	301,80	1693,69 a
	C20	811,35	594,71	639,41	492,53	634,50 b
	U10	216,36	693,55	606,11	79,59	398,90 cd
	U20	194,66	585,12	1050,58	175,02	501,35 c
	Średnia	839,18 a	856,65 a	842,33 a	272,84 b	
kwas galusowy	S	407,90	728,75	1085,18	1766,73	997,14 c
	C10	2881,90	2364,04	1852,98	1171,70	2067,65 a
	C20	555,40	1603,02	1387,24	1569,34	1278,75 b
	U10	374,57	804,44	1593,67	577,19	837,47 c
	U20	356,34	1310,10	3268,46	1066,90	1500,45 b
	Średnia	915,22 c	1362,07 b	1837,51 a	1230,37 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

**V. Ocena aktywności
przeciwutleniającej ekstraktów
uzyskanych z surowców wiazówki
bulwkowej, kuklika pospolitego, śliwy
tarniny, jeżyny fałdowanej i maliny
właściwej**

1. Metodyka

1.1. Materiał badawczy

W przeprowadzonych doświadczeniach badano ekstrakty otrzymane z 5 wybranych surowców zielarskich (kwiaty, ziele oraz organy podziemne wiąźówki bulwkowej, ziele i organy podziemne kuklika pospolitego, kwiaty i owoce śliwy tarniny, liście i owoce jeźyny fałdowanej, liście i owoce maliny właściwej) w sposób opisany w rozdziale IV. Zastosowano trzy metody ekstrakcji: ekstrakcję ciągłą wyczerpującą w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811, ekstrakcję periodyczną pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20 oraz ekstrakcję periodyczną wspomaganą ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20. Ekstrakcje prowadzono wodnymi roztworami etanolu o stężeniu 96%, 70% i 40% oraz wodą destylowaną uzyskując cztery frakcje o zróżnicowanym składzie. Czynniki i poziomy czynników przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 33. Zestawienie czynników i ich poziomów w doświadczeniach

Czynnik	Poziomy czynnika
Metoda ekstrakcji	S – ekstrakcja ciągła wyczerpująca w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 C – ekstrakcja periodyczna pod chłodnicą zwrotną w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20 U – ekstrakcja periodyczna wspomaganą ultradźwiękami w stosunku surowca do rozpuszczalnika 1:20
Rozpuszczalnik	EtOH 96% – 96% roztwór etanolu EtOH 70% – 70% roztwór etanolu EtOH 40% – 40% roztwór etanolu Woda – woda destylowana

1.2. Metody badawcze

Zastosowano trzy metody pomiaru aktywności antyoksydacyjnej o różnym mechanizmie działania, pozwalające pełniej oszacować aktywność przeciwutleniającą badanych ekstraktów roślinnych.

1.2.1. Określanie aktywności antyoksydacyjnej metodą Folina-Ciocalteu (GAE)

Metoda Folin-Ciocalteu (Gallic Acid Equivalence method – GAE), zwyczajowo stosowana jest do określania ogólnej zawartości związków fenolowych w próbkach, jest jednak miarą ogólnej siły redukującej ekstraktów roślinnych [Prior i in.2005]. Antyoksydanty zawarte w wyciągach otrzymanych z materiału roślinnego redukując

odczynnik Folin-Ciocalteu wywoływały reakcję barwną. Oznaczenia dokonano fotometrycznie po wywołaniu reakcji barwnej wskutek redukcji odczynnika Folin-Ciocalteu przez antyoksydanty wyekstrahowane z prób materiału roślinnego [Zheng i Wang 2001, Singh i in. 2002]. Pomiarów dokonano wobec kwasu galusowego (GA) jako wzorca i wyrażono w $\text{mg GA} \times 100 \text{ g}^{-1}$ pow. s.m.

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.2.2. Określanie stopnia zmiatania wolnych rodników wyrażonego procentem inhibicji DPPH

Oznaczenie prowadzono według metody opisanej przez Chen i Ho 1997, Wang i in. 1998 i Matsuura i in. 2003. Poszczególne ekstrakty dodawano do roztworu stabilnego, barwnego wolnego rodnika 2,2-difenylo-1-pikrylohydrazylu (DPPH). Roztwór tego rodnika ma intensywny, niebiesko-fioletowy kolor. Antyoksydanty obecne w badanej próbce zmiatając rodnik powodują odbarwienie roztworu; stopień odbarwienia świadczy o zdolności badanej próbki do zmiatania rodnika. Pomiar absorpcji światła przez próbki prowadzono za pomocą spektrofotometru. Stopień wychwytywania DPPH określono po 0,5 i 5,0 minutach od zadania analizowanych ekstraktów i wyrażono jako procent neutralizacji rodnika wobec próby kontrolnej.

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.2.3. Określanie zdolności inhibicji utleniania kwasu linolowego (LA)

Oznaczenie prowadzono według metodyki opisanej przez Toivonen i Sweeney 1998 oraz Leję i in. 2001. Peroksydację kwasu linolowego (LA) inicjowano dodając chlorek żelazawy w obecności badanych ekstraktów. Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego określono po godzinnej inkubacji w temperaturze 37°C , mierząc absorpcję światła przez badane próbki przy długości fali 232 nm za pomocą spektrofotometru. Obliczeń dokonano wobec prób kontrolnych (odczyty absorpcji dla poszczególnych rozpuszczalników) i wyrażono w procentach, posługując się następującym równaniem:

$$[(\Delta\text{OD}_{\text{kontrola}} - \Delta\text{OD}_{\text{próba}}) / \Delta\text{OD}_{\text{kontrola}}] \times 100$$

Doświadczenie wykonano w 3 powtórzeniach.

1.3. Statystyczna analiza wyników

Wyniki opracowano statystycznie za pomocą programu STATGRAPHIC® Plus dla Windows, wersja 4.1. Stosowano metodę jedno i dwuczynnikowej analizy wariancji. Istotność różnic pomiędzy uzyskanymi wynikami oceniano stosując metodę Tukey'a HSD przy założonym poziomie istotności $\alpha=0,05$.

2. Wyniki

2.1. Wiązówka bulwkowa

Zastosowane metody ekstrakcji i rozpuszczalniki w bardzo różny sposób wpływały na właściwości przeciwutleniające ekstraktów z trzech analizowanych surowców wiązówki. Wyniki dla poszczególnych testów były rozbieżne. Dla korzeni w teście LA i Folin-Ciocalteu najefektywniejsze wydawało się użycie ekstrakcji pod chłodnicą zwrotną, w teście DPPH natomiast użycie ekstrakcji wspomaganiej ultradźwiękami i w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 (tab. 36). Dla kwiatów hamowanie peroksydacji LA i wychwytywanie DPPH wskazywały na ekstrakcję z użyciem ultradźwięków jako najskuteczniejszą w ekstrakcji antyoksydantów, a ogólna ilość fenoli – na ekstrakcję w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 (tab. 34). W przypadku ziela, testy LA i Folin-Ciocalteu dawały najwyższe odczyty dla ekstraktów z uniwersalnego systemu ekstrakcyjnego Büchi B-811 i spod chłodnicy zwrotnej, a test DPPH wskazywał brak różnic w sile wychwytywania rodnika zależnych od metody, jedynie szybkość tej reakcji była większa dla ekstraktów spod chłodnicy zwrotnej (tab. 35). Analiza wszystkich wyciągów uzyskanych z wiązówki, niezależnie od użytego organu, pod względem wyłonienia najefektywniejszej metody ekstrakcji wyrażonej najsilniejszym hamowaniem peroksydacji LA oraz największą koncentracją związków fenolowych wskazywała jednak na ekstrakcję w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811. Gorsze efekty uzyskano z użyciem ekstrakcji pod chłodnicą zwrotną, a następnie ekstrakcji wspomaganiej ultradźwiękami. Test DPPH wykazał natomiast, że najlepszą metodą są ekstrakcja wspomaganiana ultradźwiękami. Z zastosowanych ekstrahentów najskuteczniej izolowano antyoksydanty stosując etanol 70%, następnie etanol 40% i kolejno wodę oraz etanol 96%, na co wskazywały wyniki testów z LA i Folin-Ciocalteu, a także wychwytywania DPPH po 0,5 min.

Tabela 34. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z kwiatów wiązówki bulwkowej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	2215	7483	5071	3236	4501 a
	C	1009	4613	4415	2553	3147 b
	U	2177	4250	3035	2728	3048 c
	Średnia	1801 d	5449 a	4173 b	2839 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	75,3	69,2	57,0	74,9	69,1 c
	C10	59,4	73,1	73,3	76,3	70,5 b
	U20	79,4	76,2	73,3	71,9	75,2 a
	Średnia	71,3 b	72,9 ab	67,9 c	74,4 a	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	88,8	70,5	58,2	75,0	73,1 c
	C10	87,8	74,2	73,9	77,0	78,2 a
	U20	80,3	77,0	74,1	72,7	76,0 b
	Średnia	85,7 a	73,9 b	68,7 c	74,9 b	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	79,6	99,2	87,3	20,8	71,1 b
	C10	10,8	97,9	98,2	43,3	62,5 c
	U20	72,2	98,3	93,9	81,5	86,5 a
	Średnia	54,2 c	98,5 a	93,1 b	48,5 d	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 35. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z ziela wiązówki bulwkowej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	999	3494	2784	1400	2169 a
	C	1434	1697	1387	793	1328 b
	U	419	630	759	526	584 c
	Średnia	951 c	1940 a	1643 b	906 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	24,3	76,1	58,9	54,7	53,5 b
	C10	43,9	74,8	73,7	65,4	64,5 a
	U20	35,0	49,0	62,5	58,5	51,3 c
	Średnia	34,4 d	66,6 a	65,0 b	59,5 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	77,8	77,5	58,9	76,8	72,7 b
	C10	83,9	76,0	74,1	67,2	75,3 a
	U20	76,7	81,2	78,1	67,1	75,8 a
	Średnia	79,5 a	78,2 b	70,4 c	70,3 c	
Hamowanie peroksydacji kwasu linołowego (LA) [%]	S	21,7	90,7	59,3	51,7	55,9 a
	C10	31,8	78,5	81,0	25,1	54,1 b
	U20	12,6	14,7	31,1	11,1	17,4 c
	Średnia	22,0 d	61,3 a	57,1 b	29,3 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 36. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z organów podziemnych wiązówki bulwkowej, mierzona różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	1119	2159	1758	1902	1734 a
	C	823	2270	1662	1681	1609 b
	U	629	1706	1528	1108	1243 c
	Średnia	857 d	2045 a	1649 b	1563 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	37,2 zł	64,0 zł	51,5 zł	19,6 zł	43,1 b
	C10	21,6 zł	52,0 zł	48,0 zł	40,7 zł	40,6 c
	U20	31,4 zł	58,3 zł	50,2 zł	39,5 zł	44,9 a
	Średnia	30,1 d	58,1 a	49,9 b	33,3 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	78,4 zł	71,5 zł	67,3 zł	52,5 zł	67,4 b
	C10	62,5 zł	61,8 zł	65,0 zł	52,0 zł	60,3 c
	U20	74,1 zł	72,9 zł	67,9 zł	66,1 zł	70,3 a
	Średnia	71,7 a	68,7 b	66,7 c	56,9 d	
Hamowanie peroksydacji kwasu linołowego (LA) [%]	S	19,8 zł	74,3 zł	66,5 zł	62,3 zł	55,7 b
	C10	15,4 zł	87,8 zł	68,4 zł	74,6 zł	61,5 a
	U20	10,9 zł	73,6 zł	67,7 zł	53,1 zł	51,3 c
	Średnia	15,4 d	78,6 a	67,5 b	63,3 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.2. Kuklik pospolity

W przypadku korzeni kuklika każdy z trzech sposobów ekstrakcji dawał dobre rezultaty pod względem aktywności antyoksydacyjnej. Nieco gorsze wyniki w teście z LA i Folin-Ciocalteu uzyskano tylko przy użyciu ekstrakcji wspomaganiej ultradźwiękami. Różnice były niewielkie także między użytymi rozpuszczalnikami. Nieznacznie lepiej niż woda i etanol 96% działały roztwory etanolu 70 i 40% (tab. 38). Dla ziela najlepsze efekty dawała ekstrakcja z zastosowaniem chłodnicy zwrotnej i ultradźwięków, słabszą aktywność stwierdzano w wyciągach sporządzonych przy użyciu uniwersalnego systemu ekstrakcyjnego Büchi B-811. Najwięcej przeciwutleniaczy ekstrahowano etanolem 70 i 40%, a także używając etanolu 96% w przypadku ekstrakcji w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 i wody w przypadku ekstrakcji wspomaganiej ultradźwiękami (tab. 37).

Tabela 37. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z ziela kuklika pospolitego, mierzona różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	1167	1178	1205	565	1029 c
	C	516	1831	1471	896	1179 b
	U	798	2237	2126	1528	1672 a
	Średnia	827 d	1749 a	1601 b	996 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	73,60	83,30	66,50	65,80	72,3 b
	C10	64,00	80,20	73,20	77,20	73,7 a
	U20	67,90	79,40	76,90	74,50	74,7 a
	Średnia	68,5 c	81,0 a	72,22 b	72,5 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	85,80	84,90	69,10	76,90	79,2 ni
	C10	74,70	81,80	86,90	79,60	80,7 ni
	U20	76,80	81,40	78,10	86,30	80,7 ni
	Średnia	79,1 ni	82,7 ni	78,1 ni	80,9 ni	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	91,50	93,60	93,90	14,80	73,5 c
	C10	67,80	97,80	98,60	96,50	90,2 b
	U20	78,70	97,60	98,40	96,40	92,8 a
	Średnia	79,4 b	96,4 a	97,0 a	69,3 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 38. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z organów podziemnych kuklika pospolitego, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	2233	3784	3410	1676	2776 a
	C	1510	3555	2198	2043	2327 b
	U	838	2671	1491	942	1485 c
	Średnia	1527 c	3337 a	2366 b	1554 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	72,0	83,0	80,9	71,1	76,8 b
	C10	77,6	82,9	81,8	82,8	81,3 a
	U20	75,5	84,9	83,1	81,3	81,2 a
	Średnia	75,0 d	83,6 a	81,9 b	78,4 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	89,0	85,2	83,0	78,9	84,3 b
	C10	89,8	84,3	83,4	84,5	85,5 a
	U20	89,2	87,0	85,1	82,5	86,0 a
	Średnia	89,4 a	85,5 b	83,8 c	82,0 d	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	98,4	99,2	99,3	98,0	98,7 a
	C10	97,4	98,8	98,5	98,6	98,3 a
	U20	88,5	97,8	96,6	88,2	92,8 b
	Średnia	94,8 b	98,6 a	98,1 a	95,0 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.3. Śliwa tarnina

Porównując ekstrakty uzyskane z kwiatów i owoców tarniny widać, że kwiaty są znacznie bogatsze zarówno pod względem liczby związków chemicznych jak i ich zawartości. W kwiatach było ich 15, a w owocach tylko 9. Tak wysoka liczba i różnorodność związków aktywnych w kwiatach może przekładać się także na ich wyższą aktywność antyoksydacyjną (tab. 39).

Analiza wyciągów uzyskanych z owoców tarniny w teście hamowania peroksydacji LA wskazywała, że zastosowanie ekstrakcji periodycznej wspomaganej ultradźwiękami jest efektywniejszą metodą ekstrakcji antyoksydantów od ekstrakcji pod chłodnicą zerotną i w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811. Testy z DPPH i odczynnikiem Folin-Ciocalteu wykazały natomiast, że najlepszą metodą jest ekstrakcja pod chłodnicą (tab. 40). W przypadku ekstraktów z kwiatów ich siła wychwytywania DPPH była większa, jeśli uzyskiwano je z użyciem ekstrakcji pod chłodnicą niż ekstrakcji wspomaganej ultradźwiękami i ekstrakcji w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811. W testach z LA i Folin-Ciocalteu największą aktywność miały ekstrakty otrzymane w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811, a najmniejszą wykonane z użyciem ultradźwięków. Biorąc pod uwagę rodzaj rozpuszczalnika wyniki przeprowadzonych testów aktywności antyoksydacyjnej owoców i kwiatów tarniny były różne. Niezależnie jednak od użytego surowca ustalono w każdym z trzech testów, że najmniej antyoksydantów uzyskiwano stosując do ekstrakcji etanol 96%, a najwięcej etanol 40%.

Tabela 39. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z kwiatów śliwy tarniny, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	2631±110	3351±79	3098±42	3070±19	3038±63 a
	C	1489±16	2324±18	2777±44	2398±13	2247±23 b
	U	1015±25	1009,00±3	2540±2	1307±11	1468±13 c
	Średnia	1712±51 c	2227,89±34 b	2805±37 a	2258±14 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	50,8±0,8	68,8±0,5	45,1±1,1	38,7±0,4	50,8±0,7 b
	C10	46,3±0,8	63,8±1,3	50,9±1,3	59,1±1,1	55,0±1,1 a
	U20	27,3±1,6	55,9±0,5	58,0±0,3	56,3±0,6	49,4±0,7 c
	Średnia	41,4±1,1 c	62,9±0,8 a	51,3±0,9 b	51,4±0,7 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	82,4±0,4	75,2±0,4	55,7±1,2	45,2±1,7	64,6±0,9 c
	C10	81,4±1,2	72,8±0,7	65,4±3,4	63,7±0,6	70,8±1,5 a
	U20	70,8±1,4	69,2±1,1	63,2±0,2	62,6±0,2	66,5±0,7 b
	Średnia	78,2±1,0 a	72,4±0,7 b	61,4±1,6 c	57,2±0,8 d	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	61,7±3,1	73,2±2,7	85,1±2,4	77,6±0,6	74,4±2,2 a
	C10	49,5±2,2	75,4±2,6	80,2±1,3	45,8±1,7	62,7±2,0 b
	U20	24,8±1,2	35,5±2,3	63,3±1,2	44,7±1,9	42,1±1,9 c
	Średnia	45,3±2,6 d	61,3±2,5 b	76,2±1,6 a	56,0±1,4 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 40. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z owoców śliwy tarniny, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	127±1	394±29	418±25	410±6	337±15 b
	C	228±4	584±10	688±5	837±32	584±13 a
	U	134±3	252±16	166±4	227±8	195±8 c
	Średnia	163±3 c	410±18 b	424±11 b	491±15 a	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	4,0±0,4	7,3±1,3	8,6±1,0	10,6±0,5	7,6±0,8 c
	C10	5,8±0,6	14,9±1,2	12,0±0,7	13,5±1,3	11,6±1,0 a
	U20	5,0±0,4	11,5±0,4	8,0±1,4	12,1±0,7	9,1±0,8 b
	Średnia	4,9±0,5 c	11,2±1,0 a	9,5±1,1 b	12,1±0,8 a	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	10,0±0,9	26,0±3,1	32,0±2,9	43,7±2,9	27,9±2,4 b
	C10	22,3±0,9	56,4±2,2	51,5±0,8	60,2±2,0	47,6±1,5 a
	U20	12,1±0,5	33,7±0,9	20,6±2,9	38,0±1,7	26,1±1,5 b
	Średnia	14,8±0,7 d	38,7±2,1 b	34,7±2,1 c	47,3±2,2 a	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	7,8±0,8	6,2±1,4	1,2±0,4	9,2±1,4	6,1±1,0 c
	C10	5,7±1,1	9,7±1,5	1,6±1,1	24,4±2,9	10,4±1,6 b
	U20	19,7±2,7	12,3±1,8	18,4±2,1	11,8±1,1	15,6±2,4 a
	Średnia	11,1±1,5 b	9,4±1,6 bc	7,1±1,2 c	15,1±0,4 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.4. Jeżyna fałdowana

Dla owoców jeżyny najbardziej wydajną metodą ekstrakcji przeciwutleniaczy było użycie chłodnicy zwrotnej, co potwierdzały wyniki wszystkich trzech testów. Szczególnie dobrymi rozpuszczalnikami były tu etanol 40 i 70%, a także woda. Etanol 40% był także bardzo skuteczny przy pozostałych dwu sposobach ekstrakcji (tab. 42). Dla liści jeżyny trzy testy aktywności antyoksydacyjnej wskazywały na ekstrakcję pod chłodnicą zwrotną i w uniwersalnym systemie ekstrakcyjnym Büchi B-811 jako metody optymalne. Niewiele gorsze efekty, zwłaszcza w teście z DPPH uzyskano dla ultradźwięków. Najsilniejszą aktywność miały wyciągi z liści uzyskane za pomocą etanolu 40%, 70% i wody. Najslabszą, podobnie jak w przypadku owoców – etanol 96% (tab. 41).

Tabela 41. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z liści jeżyny fałdowanej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	865	3484	3358	3777	2871 a
	C	689	1574	1660	1467	1348 b
	U	242	1102	1686	1133	1041 c
	Średnia	599 d	2053 c	2235 a	2126 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	26,2	77,6	73,3	77,0	63,5 c
	C10	46,4	77,2	76,0	78,8	69,6 a
	U20	45,4	77,3	76,7	61,2	65,2 b
	Średnia	39,3 d	77,3 a	75,3 b	72,4 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	71,4	79,5	73,7	77,7	75,6 c
	C10	84,6	79,1	77,0	79,8	80,1 a
	U20	78,4	79,0	77,2	78,4	78,3 b
	Średnia	78,1 a	79,2 a	75,9 b	78,7 a	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	80,0	95,1	97,6	97,6	92,6 a
	C10	69,2	98,8	96,1	98,2	90,6 b
	U20	14,2	94,9	97,8	93,7	75,2 c
	Średnia	54,5 b	96,3 a	97,2 a	96,5 a	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 42. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z owoców jeżyny fałdowanej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	518	988	1125	849	870 b
	C	481	1610	1763	843	1174 a
	U	196	426	1049	419	523 c
	Średnia	398 d	1008 a	1312 b	704 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	20,5	39,3	54,4	50,3	41,1 b
	C10	28,9	59,5	61,1	50,2	49,9 a
	U20	14,5	40,9	59,9	37,9	38,3 c
	Średnia	21,3 c	46,6 b	58,5 a	46,2 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	49,1	71,6	77,5	81,5	69,9 b
	C10	68,8	74,0	81,5	82,6	76,7 a
	U20	47,6	80,8	83,8	75,3	71,9 b
	Średnia	55,2 c	75,5 b	80,9 a	79,8 a	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	13,0	27,6	41,9	28,4	27,7 b
	C10	14,8	87,7	86,6	51,6	60,1 a
	U20	10,9	19,0	61,0	28,6	29,9 b
	Średnia	12,9 d	44,8 b	63,2 a	36,2 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.5. Malina właściwa

Najefektywniejszą metodą ekstrakcji wyrażoną najsilniejszym hamowaniem peroksydacji LA przez uzyskane wyciągi okazało się użycie uniwersalnego systemu ekstrakcyjnego Büchi B-811 w przypadku owoców maliny właściwej oraz uniwersalnego systemu ekstrakcyjnego Büchi B-811 i chłodnicy w przypadku liści (tab. 43 i 44). W teście DPPH dla owoców korzystniejszą była ekstrakcja pod chłodnicą zwrotną, a dla liści pod chłodnicą i wspomagana ultradźwiękami. Dla obu surowców najmniej antyoksydantów ekstrahowano stosując etanol 96%, a najwięcej przy użyciu etanolu 70 i 40%. W wielu przypadkach również woda była bardzo dobrym rozpuszczalnikiem.

Tabela 43. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z liści maliny właściwej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	659	2476	2650	753	1635 a
	C	176	3995	2081	524	1694 a
	U	140	2865	2073	346	1356 b
	Średnia	325 d	3112 a	2268 b	541 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	38,4	72,6	56,4	60,5	57,0 b
	C10	14,5	87,8	82,7	87,9	68,2 a
	U20	23,9	88,3	87,7	73,9	68,5 a
	Średnia	25,6 c	82,9 a	75,6 b	74,1 b	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	57,8	73,4	72,8	62,3	66,6 a
	C10	29,6	88,6	83,6	88,4	72,6 b
	U20	43,5	89,7	88,9	90,7	78,2 b
	Średnia	43,6 c	83,9 a	81,8 b	80,5 b	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	12,9	94,6	96,4	98,2	75,5 a
	C10	15,3	87,2	98,9	91,0	73,1 b
	U20	23,8	97,0	96,5	23,5	60,2 c
	Średnia	17,3 d	92,9 b	97,3 a	70,9 c	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

Tabela 44. Wpływ metody ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika na aktywność antyoksydacyjną ekstraktu z owoców maliny właściwej, mierzoną różnymi metodami

Metoda pomiaru	Metoda ekstrakcji	Rozpuszczalnik				
		EtOH 96%	EtOH 70%	EtOH 40%	Woda	Średnia
Metoda Folina-Ciocalteu (GAE) [(GA) w 100 g pow.s.m. (mg)]	S	308	1030	1130	488	739 b
	C	282	1155	1272	588	824 a
	U	166	1917	844	298	806 a
	Średnia	252 d	1367 a	1082 b	458 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min [%]	S	14,0	33,5	35,6	47,5	32,6 c
	C10	15,1	51,4	60,7	52,2	44,9 a
	U20	9,4	89,4	37,1	25,3	40,3 b
	Średnia	12,8 d	58,1 a	44,5 b	41,7 c	
Wychwytywanie rodnika DPPH po 5,0 min [%]	S	35,9	75,3	76,2	86,9	68,6 b
	C10	46,0	86,0	90,7	92,1	78,9 a
	U20	30,6	91,2	88,5	63,8	68,5 b
	Średnia	37,5 b	84,4 a	85,1 a	80,9 a	
Hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA) [%]	S	64,4	92,3	94,8	90,5	85,5 a
	C10	14,2	96,3	97,3	90,0	74,4 b
	U20	26,3	97,3	91,9	70,5	71,5 b
	Średnia	34,9 c	95,3 a	94,7 a	83,7 b	

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$

2.6. Porównanie aktywności wyciągów otrzymanych z poszczególnych surowców

Tabela 45. Porównanie aktywności wyciągów otrzymanych z poszczególnych surowców (średnie)

Surowiec	Metoda pomiaru aktywności antyoksydacyjnej			
	GAE	DPPH 0,5	DPPH 5	LA
WBk	790 f	67,6 c	69,0 f	69,1 d
WBz	1360 d	56,4 d	74,6 d	42,4 h
WBo	1529 c	42,8 f	66,0 g	56,2 g
KPz	1293 e	73,6 b	80,2 b	85,5 b
KPo	2196 a	79,8 a	85,2 a	96,6 a
ŚTk	2251 a	51,8 e	67,3 g	59,7 f
ŚTow	372 h	9,5 g	33,9 h	10,7 j
JFI	1753 b	66,1 c	78,0 c	86,1 b
JFow	762 g	51,9 e	72,1 e	50,7 i
MWI	1562 c	64,6 c	72,4 e	69,6 e
MWow	790 f	39,3 f	72,0 e	77,1 c

Średnie oznaczone tymi samymi literami alfabetu w kolumnach nie różnią się istotnie przy $\alpha=0,05$.

Surowiec

- WBk – kwiat wiązówki bulwkowej
- WBz – ziele wiązówki bulwkowej
- WBo – organy podziemne wiązówki bulwkowej
- KPz – ziele kuklika pospolitego
- KPo – organy podziemne kuklika pospolitego
- ŚTk – kwiat śliwy tarniny
- ŚTow – owoc śliwy tarniny
- JFI – liście jeżyny fałdowanej
- JFow – owoce jeżyny fałdowanej
- MWI – liście maliny właściwej
- MWow – owoce maliny właściwej

Metoda pomiaru aktywności antyoksydacyjnej

- GAE – metoda Folina-Ciocalteu
- DPPH 0,5 – wychwytywanie rodnika DPPH po 0,5 min
- DPPH 5 – wychwytywanie rodnika DPPH po 5 min
- LA – hamowanie peroksydacji kwasu linolowego (LA)

3. Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonych w niniejszej pracy ekstrakcji otrzymano szereg frakcji – alkoholowych, alkoholowo-wodnych i wodnych o bardzo zróżnicowanym składzie, na który wpływ miał, obok metody ekstrakcji, także zastosowany rozpuszczalnik. Spośród pięciu badanych gatunków ogólnie najsilniejsza aktywność antyoksydacyjna cechowała ekstrakty z kuklika pospolitego, a najsłabsza ekstrakty ze śliwy tarniny (tab. 45). Analizując różnice między badanymi surowcami uzyskanymi z poszczególnych gatunków, niezależnie od sposobu ekstrakcji i rodzaju rozpuszczalnika stwierdzono, że w przypadku śliwy tarniny potencjał antyoksydacyjny ekstraktów z kwiatów wykazany w każdym z trzech zastosowanych testów był kilkakrotnie większy niż owoców. Izolaty z liści jeżyny fałdowanej również we wszystkich testach wykazywały większą aktywność niż z owoców, jednak różnice między nimi były mniejsze, szczególnie w stopniu wychwytywania DPPH. W przypadku wyciągów z maliny właściwej metoda Folin-Ciocalteu i test DPPH prowadzony po czasie 0,5 minuty dały analogiczne wyniki, jednak hamowanie peroksydacji LA i wychwytywanie DPPH po 5,0 minutach wskazywały na brak różnic aktywności antyoksydacyjnej między ekstraktami z owoców i liści. Ekstrakty z owoców tarniny, jeżyny i maliny charakteryzowały się także zdecydowanie wolniejszym tempem wychwytywania rodnika niż odpowiednie ekstrakty z kwiatów i liści. W przypadku kuklika pospolitego ustalono silniejsze hamowanie peroksydacji LA i wychwytywanie DPPH oraz więcej fenoli ogółem dla wyciągów z organów podziemnych niż z ziela. W każdym z zastosowanych testów również izolaty z kwiatów wiąźówki bulwkowej cechowały się silniejszą aktywnością przeciwutleniająca niż z ziela i organów podziemnych. Różnice między ekstraktami z ziela i organów podziemnych tej rośliny były mniejsze i w teście z LA oraz odczynnikiem Folin-Ciocalteu wskazywały na większy potencjał izolatów otrzymanych z organów podziemnych, a w teście z DPPH – z ziela.

Biorąc pod wagę wyniki uzyskane przy wszystkich trzech metodach określania aktywności przeciwutleniającej i uznanie ich jako wskaźnika szeroko pojętej aktywności biologicznej wydaje się, że najbardziej obiecującymi surowcami pod względem tej aktywności są nadziemne i podziemne organy kuklika pospolitego.

4. Literatura

- Chen J.H., Ho C.T. 1997: Antioxidant activities of caffeic acid and its related hydroxycinnamic acid compounds. *J. Agric. Food Chem.*, 41, 2374-2378.
- Leja M., Mareczek A., Starzyńska A., Rożek S. 2001: Antioxidant ability of broccoli flower buds during short-term storage. *Food Chem.*, 72, 219-222.
- Matsuura H., Chiji H., Asakawa C., Amano M., Yoshihara T., Mizutani J. 2003: DPPH radical scavengers from dried leaves of oregano (*Origanum vulgare*). *Biosci. Biotechnol. Biochem.*, 67(11), 2311-2316.
- Prior R.L., Wu X., Schaich K. 2005: Standardized methods for determination of antioxidant capacity and phenolics in foods and dietary supplements. *J. Agric. Food Chem.* 53(10): 4290-4302.
- Singh R.P., Chidambara Murthy K.N., Jayaprakasha G.K. 2002: Studies on the antioxidant activity of pomegranate (*Punica granatum*) peel and seed extracts using in vitro models. *J. Agric. Food Chem.*, 50, 81-86.
- Toivonen P.M.A., Sweeney M. 1998: Differences in chlorophyll loss at 13°C for two broccoli (*Brassica oleracea* L.) cultivars associated with antioxidant enzyme activities. *J. Agric. Food Chem.*, 46, 20-24.
- Wang M., Li J., Rangarajan M., Shao Y., LaVoie E.J., Huang T.-C., Ho C.-T. 1998: Antioxidative phenolic compounds from sage (*Salvia officinalis*). *J. Agric. Food Chem.*, 46, 4869-4873.
- Zheng W., Wang S.Y. 2001: Antioxidant activity and phenolic compounds in selected herbs. *J. Agric. Food Chem.*, 49, 5165-5170.